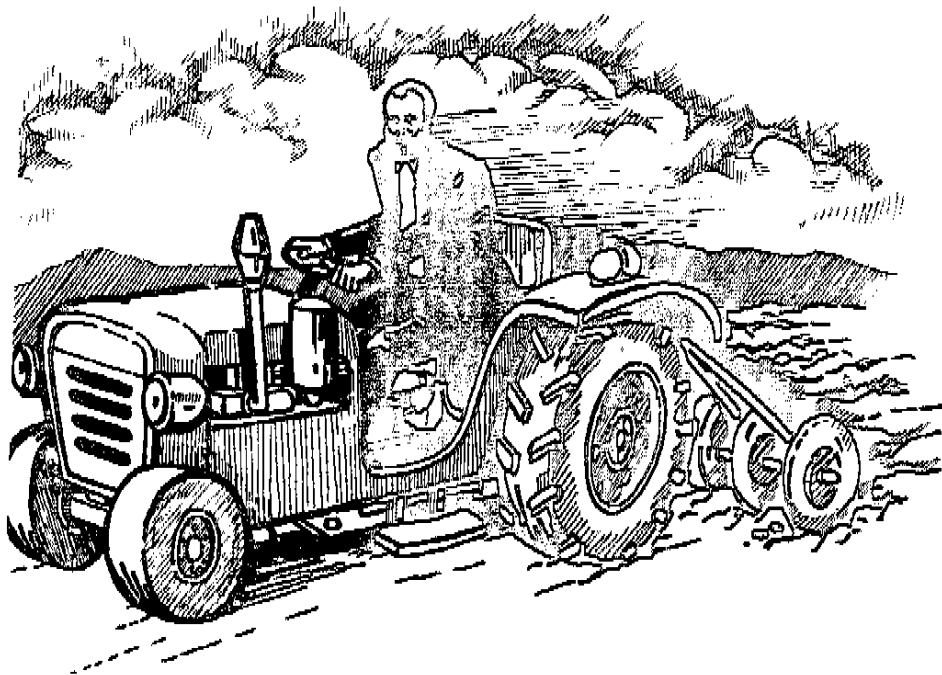

אבות הציננות הדתית

מהרב קלישר ועד הרב נריה
מתקני"ה ועד תשנ"ז

201 שנות ציננות דתית

"אפשר לעבוד את הקדוש ברוך הוא גם על גבי טרקטור"
(האדמו"ר החלום)

אבות העיונות החדתית

מהרב קלישר ועד הרב גריה
מתקנ"ה ועד תשנ"ז

201 שנות עיונות דתית

חוברת עבודה

כתיבה ועריכה: מיכל בלאו (שינובר)
"עוץ פדגוגי": צבי שינובר

הוצאת מופ"ת
מרכז פדגוגי מושב נחלים 49950
טלפון: 03-9328950
בשיתוף המרכז לחינוך הדתי בישראל

תשנ"ז - 100 שנים לקונגרס העיוני הראשון

תוכן הענינים

דבר יו"ר המרכז לחינוך הדתי בישראל

מ	מר אלימלך לנדנר	עמ' 3
	אל התלמיד	עמ' 4
י	הרב קלישר	עמ' 5 - 8
כ	הרב גוטמכר	עמ' 9 - 12
	הרב אלקלעי	עמ' 13 - 16
א	הרב מוהליבר	עמ' 17 - 20
ב	הרב הנצי"ב	עמ' 21 - 24
	הרב אלישברג	עמ' 25 - 28
א	הרב ריינס	עמ' 29 - 32
ב	הרב בר אילן	עמ' 33 - 36
א	הרב מימון	עמ' 37 - 40
ב	הרב עוזיאל	עמ' 41 - 44
א	הראי"ה	עמ' 45 - 50
ב	הרב שח"ל	עמ' 51 - 54
א	האדמו"ר החלוץ	עמ' 55 - 58
ב	הרב נריה	עמ' 59 - 62
	עבודות סיכום ומשימות	עמ' 63 - 80

דבר יו"ר המרכז לחינוך הדתי בישראל מר אלימלך לנדנור

אחובים ותלמידים יקרים.

שנה זו שפוכבלה על יצי משפח החינוך כמציינת את מאה שנים לקונגרט הציוני
הפאסון. האה אמלא חלל שהלך והתפתח בשנים האחרונות והוא - העצמי יצט בסיסי
התולדות הציונות ואחוראליה

אננו אנו כצבא דתי המתחנך באוסדותינו איננו לקוקים לשום צריקת עצובי בבואנו
לעסוק התולדות הציונות משום - שכל מערכת חינוך סובבת סביב הציר של תופת ישראל
עט ישראל וארץ ישראל שהיא לעצמנו הציר המרכזי אליו נשענת הציונות

אך עט לנו תואיל פעולת "יענון" שתקצ את תשומת לבנו במסק שנה זו סביב "אבות
הציונות הצתית" של דובנו

אנו פואים האהבהם אבינו את הפאסון האחוראלי הציונות הצתית והמשפיה אך לאחר
שבמסק כמעט אפויים שנה נצננו בשעות צרים נצבו באהבה ובהערכה עמוקה את
אותם אלו שהיו מעצולי העורף אשר הפימו נס וגלל להחזיר את עטת הציונות הצתית
ולחשיב את העט התוטה למולצתו

אני אחל לבם לימוד עופה ומעמיק בתופתם של הבותינו מבית מצפפה של הציונות
הצתית

ויהי רצון שהלכות זו נלבו לבנין בית המקדש
ולביאת גואל צעק האהבה בימינו אמן

אל התלמיד!

בחוברת זו המונחת לפניך אנו סוקרים בקצרה את תולדות חייהם, פועלם ומשנתם של "אבות הציונות הדתית", מהרב קלישר ועד הרב נריה.

לכל דמות ייחדנו ארבעה עמודים:

א. עמוד פתיחה - בו תמצא את שמו, תאריך לידתו ופטירתו, מסגרת שבה עליך להדביק את תמונתו ומד זמן שאותו עליך למלא.

ב. עמוד שני - בו מובאים תולדות חייו ופועלו בצורה תמציתית ועליך לעין בו היטב על-מנת לעמוד במשימות אותם הטלנו עליך.

ג. עמוד שלישי - בו קטעים קצרים מעיקרי תורתו ורעיונותיו.

ד. עמוד רביעי - בו מטלות מסוגים שונים, אותם עליך לבצע במקום המיועד לכך.

בסוף החוברת תמצא עבודות סיכום ומשימות, אשר יחזקו בך את הידע שצברת בעיון בדמותיהם של אבות הציונות הדתית.

אנו מאחלים לך עבודה נעימה ופוריה,

בברכה

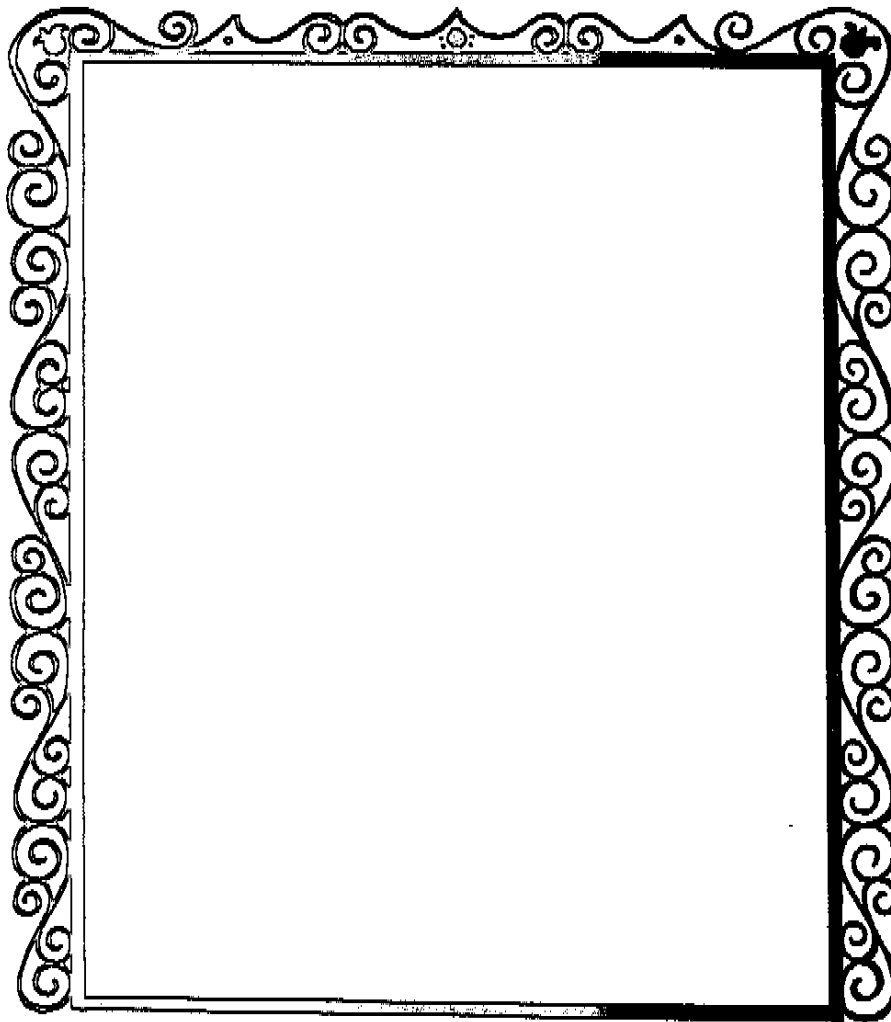
מיכל.

מצבות הציננות הדרתיות - שיבת ציון

הרב צבי הירש

קלוזנער

ד' ניסן תקנ"ה (1795) - ה' חשוון תרל"ה (1874)

	תשנ"ו
	תשל"ה
	תשט"ו
	תרצ"ה
	תרע"ה
	תרנ"ה
	תרל"ה
	תרט"ו
	תקצ"ה
	תקע"ה
	תקנ"ה

תולדות חייו ופועלו

הרב צבי הירש קלישר נולד בד' ניסן בשנת תקנ"ה בעיר ליסא שבפרוסיה.

עוד בילדותו היה מוכשר מאוד ונחשב ל"עילוי". לאחר חתונתו המשיך בלימוד התורה ושימש כרב בעיר טהורן שם התנה עם ראשי הקהל שלא יקבל תמורה עבור משרת הרבנות, והתפרנס מחנות זעירה שהחזיקה אשתו.

הרב קלישר היה מן הראשונים שטען כי גאולת ישראל תבוא בדרך הטבע על ידי עשיה, על ידי עליה אישית לארץ ישראל ולא על ידי משיח היוורד רכוב על חמור מן השמים.

לשיטתו, יש לבסס את הישוב בארץ ישראל ולייסד בו בי"ס חקלאי. לצורך כך הכריז על איסוף תרומות למען הרחבת היישוב היהודי בארץ ישראל, וכתב ספרים ומאמרים בעניין חשיבות העליה לארץ וההתבססות בה.

בספרו "דרישת ציון" כתב שגאולת ביאת המשיח תהיה לאחר שנעם ישראל ישוב לארץ ישראל ויקיים מצוות התלויות בארץ על פי תורת ישראל.

הרב קלישר לא זכה לעלות לארץ ישראל עקב איסורו של רופאו להטלטל דרך הים בשל דלקת ריאות שאחזה בו.

נפטר בה' חשון תרל"ה. ועל שמו נקרא הקיבוץ "טירת צבי" שבעמק בית שאן.

ממשנתו

"אל יחשוב החושב -

כי פתאום ירד השם יתברך

משמים לארץ -

לאמוד לעמו: "צאו!" (מהגלות לארץ ישראל)

או ישלח משיחו פתאום מן השמים

לתקוע בשופר גדול אל גדחי ישראל,

ויעשה להם חזמת אש סביב...

אלא

ראשית הגאולה תהיה על ידי סיבה טבעית מבני אדם

ועל ידי רצון המלכויות (השלטונות והממשלות)

לקבץ מעט מני פזורי ישראל

לארץ הקודש (לארץ ישראל)"

הפעלה

1. סמן ב"מד הזמן" המצורף לרב קלישר את שנות חייו וצבע בצבע תכלת.

2. סמן ב"מד הזמן" המצורף לרב קלישר את הזמן שעבר מתקופתו (יום פטירתו) ועד ימינו (ר"ה תשנ"ז) וצבע בצבע ורוד.

3. סמן במפת כדור הארץ הנמצאת בעמ' 66 - 67 חץ - המוליך ממקום פעילותו של הרב קלישר ועד לארץ ישראל.

4. ענה על השאלות הבאות נכון או לא נכון:
א. הרב קלישר טען שהגאולה היא -
ביאת המשיח רכוב על חמור מן השמים.

ב. הרב קלישר טען שהגאולה היא -
תהליך טבעי שאנו בני האדם צריכים ליצור.

ג. הקמת בית ספר חקלאי בארץ ישראל היא
לזכותו של הרב קלישר.

ד. שם הספר הנזכר בתולדות חייו של הרב קלישר
הוא "דרישת ירושלים".

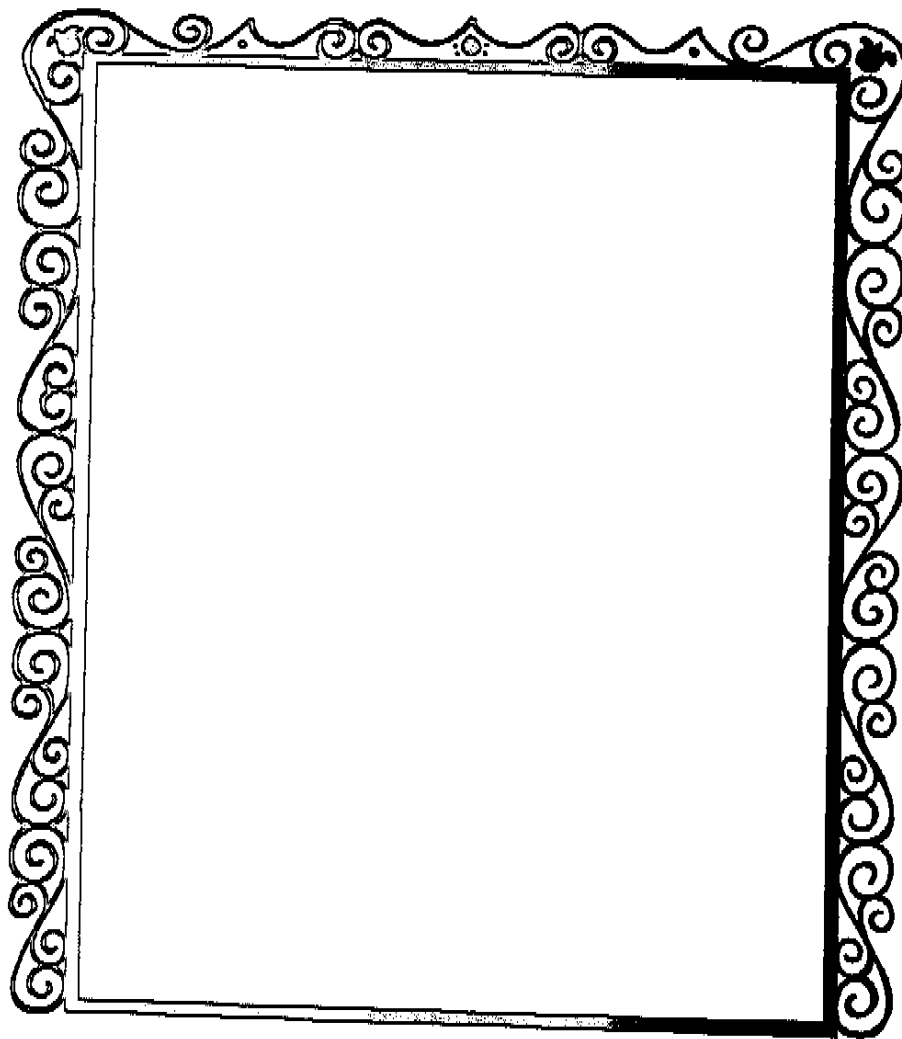
5. הדבק את תמונת "קיבוץ טירת צבי" במקום המיועד לכך
בעמ' 75 - 78.

מאבות הציונות הדתית - חיבת ציון

הרב אליהו
גוטמבר

ר"ח אב ה'תקנ"ו (1796) - כ"ד תשרי ה'תרל"ה (1874)

(נו)

	תשנ"ו
	תשל"ה
	תשט"ו
	תרצ"ה
	תרע"ה
	תרנ"ה
	תרל"ה
	תרס"ז
	תקצ"ה
	תקע"ה
	תקנ"ה

ו של

תולדות חייו ופעלו

הרב אליהו גוטמכר נולד בשנת תקנ"ו בעיר בורק שבפולניה.

היה מתלמידי הרב צבי הירש קלישר. התבלט בענוותנותו, צנוע, שקט ומתבודד. בשל אופיו ודרכו החינוכית התפרסם בכל סביבתו כצדיק גדול והמונים נהרו אליו לקבל את ברכתו ועצתו.

בין הרב גוטמכר והרב קלישר התפתחו קשרי מכתבים ונתהדקו קשרי לב. ושניהם עסקו בנושא: 'שוב ארץ ישראל'. יחד חתמו על כרוזים הקוראים לעלות, לתרום ולהתיישב בארץ.

הרב גוטמכר האמין כי גאולת ישראל תגיע לאחר שהעם היהודי יתיישב בארץ ישראל ויקיים בה את המצוות התלויות בארץ.

הרב התפרסם כגאון גדול ובעקבות כך התבקש לשמש כרב בקהילה החשובה - גרידיץ שבמחוז פוזנא שבגרמניה.

הרב גוטמכר נפטר בכ"ד תשרי תרל"ה. על שמו נקרא הקיבוץ "שדה אליהו" שבעמק בית שאן.

ממטנתו

"בעוזנותינו הרבים
טועים רבים בחושבם,
שיהיו יושבים בחברת השעשועים
כל אחד כפי דרכו בביתו,
זפתאום –
יפתחו שערי הרחמים ויעשו מופתים בשמים ובארץ..."

אבל לא כן הוא

אלא שהעסק בישוב הארץ הקדושה
להוציא הקרקע מתרדמתה מיד הערבים
ולקיים בה מצוות השייכות לזמן הזה
ושתתן פריה לעם ישראל.
ושלא ינחו ולא ישקוטו מלהלהיב הלבבות לענין הישוב,
שהוא יתד בל ימוט לגאולה השלימה..."

הפעלה

1. סמן ב"מד הזמן" המצורף לרב גוטמכר את שנות חייו וצבע בצבע תכלת.
2. סמן ב"מד הזמן" המצורף לרב גוטמכר את הזמן שעבר מתקופתו (יום פטירתו) ועד ימינו (ר"ה תשנ"ז) וצבע בצבע ורוד.
3. סמן במפת כדור הארץ הנמצאת בע'מ 66 - 67 חץ - המוליך ממקום פעילותו של הרב גוטמכר ועד לארץ ישראל.
4. נסח כרוז בו קורא הרב גוטמכר ליהודי ארצו לעלות לארץ ישראל. השתמש בנקודות מתוך תולדותיו ודבריו.

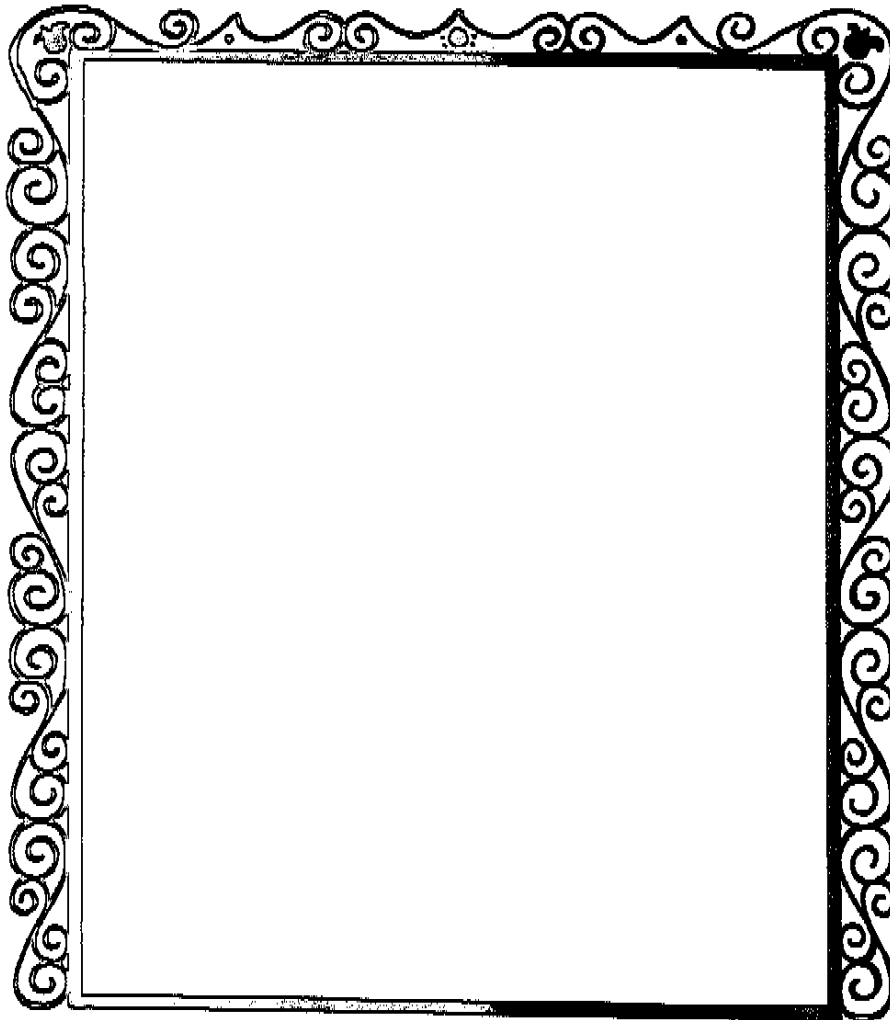
5. הדבק את תמונת "קיבוץ שדה אליהו" במקום המיועד לכך בעמ 75 - 78.

מאמנות הציונות הדתית - שיבת ציון

הרב יהודה שלמה חי

אלקלעי

ה' תקנ"ח (1798) - ד' תשרי ה'תרל"ט (1878)

	תשנ"ו
	תשל"ה
	תשט"ו
	תרצ"ה
	תרע"ה
	תרנ"ה
	תרל"ה
	תרמ"ז
	תקצ"ה
	תקע"ה
	תקנ"ה

תולדות חייו ופועלו

הרב יהודה שלמה חי אלקלעי נולד בעיר סארייבו שביגוסלביה בשנת תקנ"ח.
בצעירותו שימש כמלמד תינוקות וכשליח ציבור והתפרסם
כדרשן מופלג.

זיקתו לנושא "הציונות" והעליה לארץ ישראל החלה לאחר שהגיעו אליו השמועות
על תוצאות עלילת הדם בדמשק, שבעקבותיה סבלו היהודים רדיפות קשות
ואכזריות.

לדעתו, התשובה האמיתית לכל הפורענויות שבגלות היא, עליה המונית לארץ
ישראל.

הרב אלקלעי פרסם חוברת מיוחדת בשם "מנחת יהודה", שבה הסביר את קווי
תוכניתו המעשית ליישוב היהודים בארץ ישראל.

על-פי תכנית זו, יש לגייס כספים בכל העולם על מנת להכין תשתית כלכלית
וארגונית לקליטת המוני היהודים שיגיעו לארץ.

בשנת תרל"ד עלה לארץ ישראל לאחר שביקר בה שנים אחדות קודם לכן והשתקע
בעיר יפו.

משם המשיך בפעילותו על ידי יצירת קשרים עם השר משה מונטיפיורי.

זמן קצר לאחר שעבר לירושלים נפטר, ביום ד' בתשרי תרל"ט.

על שמו נקראת העיירה "אור יהודה" שבשפלת לוד.

ממשנתו

"התשובה הראשונה והתיקון הראשון ועול מלכות
 הראשון שעלינו לקבל הוא,
 לקבל עלינו את הפרשת המעשר,
 מכל מה שאלוקים ברוך הוא יתן לו ברזח,
 בתוך אותה שנה וישלחנו לירושלים"

"העולם יתקיים ששת אלפים שנה,
 והחל משנת הת"ר (=5600)
 נשארו ארבע מאות שנים
 לפעול בדרך הטבע לקיבוץ גלויות".

הפעלה

1. סמן ב"מד הזמן" המצורף לרב גוטמכר את שנות חייו וצבע בצבע תכלת.
2. סמן ב"מד הזמן" המצורף לרב גוטמכר את הזמן שעבר מתקופתו (יום פטירתו ועד ימינו (ר"ה תשנ"ז) וצבע בצבע ורוד.
3. סמן במפת כדור הארץ הנמצאת בע'מ 66 - 67 חץ - המוליך ממקום פעילותו הרב גוטמכר ועד לארץ ישראל.
4. א.מה ידוע לך על המושג "עלילת דם"?
ב. כיצד לדעתך הושפע הרב אלקלעי מכך בדעותיו?

---
5. מה ידוע לך על השר משה מונטפיורי? באלו שנים חי? ועם אלו מאבות הצינו היו לו קשרים?

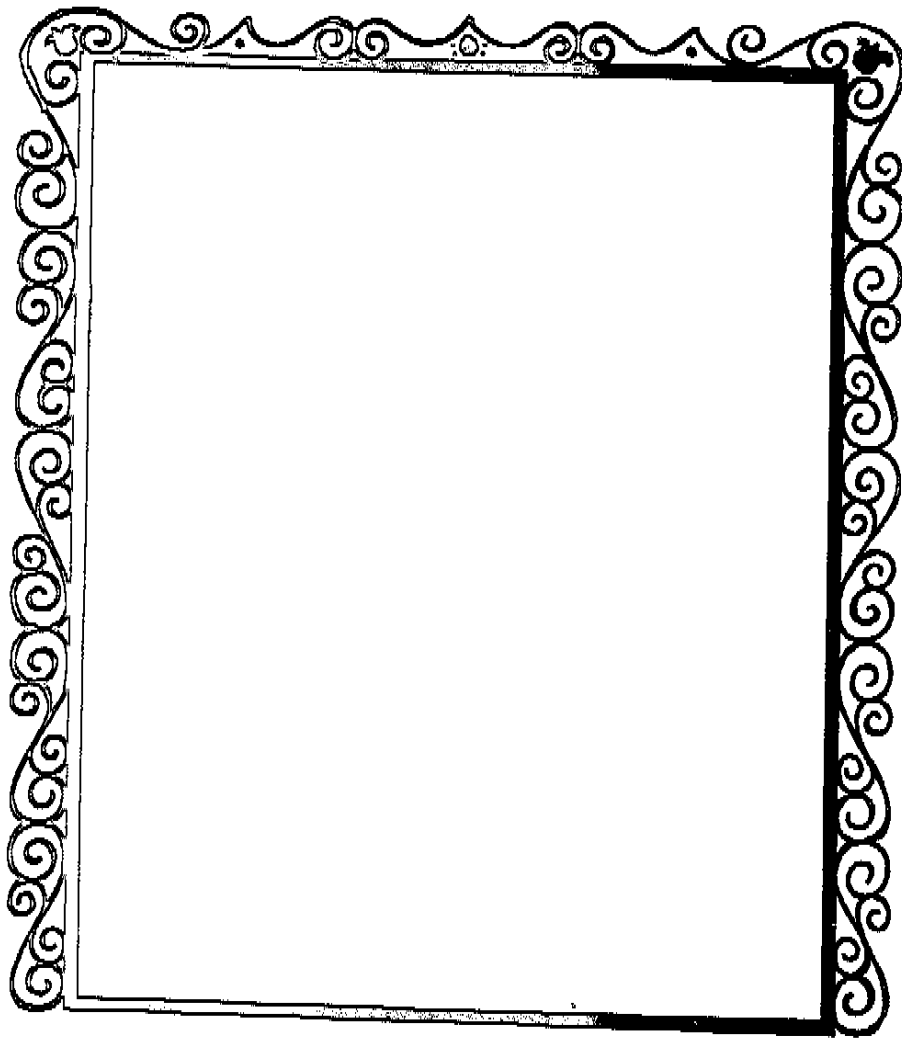

---
6. הדבק תמונת "אור יהודה" במקום המיועד לכך בעמ' 77 -

מצבות הציונות הדתית - חובת ציון

הרב שמואל מודהליבר

כ"ז ניסן ה'תקפ"ד (1824) - י"ט סיון ה'תרנ"ח (1898)

- תשנ"ו
- תשל"ה
- תשט"ו
- תרצ"ה
- תרע"ה
- תרנ"ה
- תרל"ה
- תרט"ז
- תקצ"ה
- תקע"ה
- תקנ"ה

(זו) של ציונות

תולדות חייו ופועלו

הרב מוהליבר נולד בעיירה שבחבל וילנא (ירושלים דליטא) ביום כ"ז ניסן תקפ"ד.

כבר בגיל עשר התפרסם כ"עילוי", ובגיל חמש עשרה התחתן והחל לומר שיעורים כלליים לפני כל הציבור.

לאחר מספר שנים בהן שימש כרב בערים שונות התקבל לכהן כרב העיר החשובה ביאליסטוק, ושם החל את פעילותו הציונית בעקבות מגבית למען ארץ ישראל שנעשתה לציון יובל התשעים לשר משה מונטיפיורי. מאז הקדיש את מרצו וכשרונותיו למען הענין הציוני.

בשנת תרמ"ב נוסדה על ידו אגודת חובבי ציון בוורשא, ומאז היה המנהיג והרוח החיה בכל הועידות למען ישוב ארץ ישראל.

פעילותו העניפה לא גרעה מיכולתו התורנית ואכן בהגיעו לארץ ישראל נערכו לו קבלת פנים בפאר והדר כיאות למעמדו.

נסיעתו לארץ ישראל מתוארת כך:

"לעולם לא אשכח את הרב הגדול הזקן הזה, כשישב על סיפון האניה ודמעות

זולגות מעיניו וקורא מתוך חדוה פנימית "אני נוסף לארץ ישראל"

במלאת לו שבעים שנה הוענקה לו מתנה נכבדה על תרומתו ופעילותו למען הישוב היהודי בארץ ולמען השכנת שלום בין כל הפלגים, והיא - נסיעת גן אתרוגים על שמו בשם: "גן שמואל". ואכן עד היום קיים במקום קיבוץ בשם זה.

הרב מוהליבר נפטר בהיותו בן 74, ביום י"ט סיון תרנ"ח.

אחוזת קברו מצויה בישוב "מזכרת בתיה" והיא משמשת כמקום עליה לרגל לכל מבשרי הציונות הדתית.

משנתנו

"צריכים כל בני ציון לדעת
דיעה גמורה ולהאמין אמונה שלימה,
כי "ישׁוב הארץ" היינו –

לקנות אדמה

לבנות בתים

לנטוע פרדסים

ולזרוע שדות,

היא אחת המצוות היותר גדולות שבתורתנו,
ויש מקדמונינו האומרים, כי היא שקולה
כנגד כל התורה".

"היסוד לחיבת ציון הוא תורתנו הקדושה..."

אחים הננו כולנו לערה

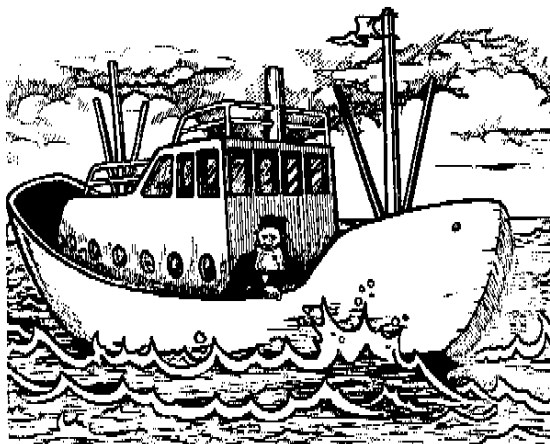
ואחים נהיה לתחיה,

אבל יסוד עבודתנו הלאומית

צריך להיות תורתנו הקדושה"

הפעלה

1. סמן ב"מד הזמן" המצורף לרב מוהליבר את שנות חייו וצבע בצבע תכלת.
2. סמן ב"מד הזמן" המצורף לרב מוהליבר את הזמן שעבר מתקופתו (יום פטירת ועד ימינו (ר"ה תשנ"ז) וצבע בצבע ורוד.
3. סמן במפת כדור הארץ הנמצאת בעמ' 66 - 67 חץ - המוליך ממקום פעילותו ע הרב מוהליבר ועד לארץ ישראל.
4. לפניך ציור המתאים למתואר בתולדות חייו של הרב מוהליבר. כתוב חיבור קטן על הנושא: "הרב מוהליבר נוסע לארץ ישראל".

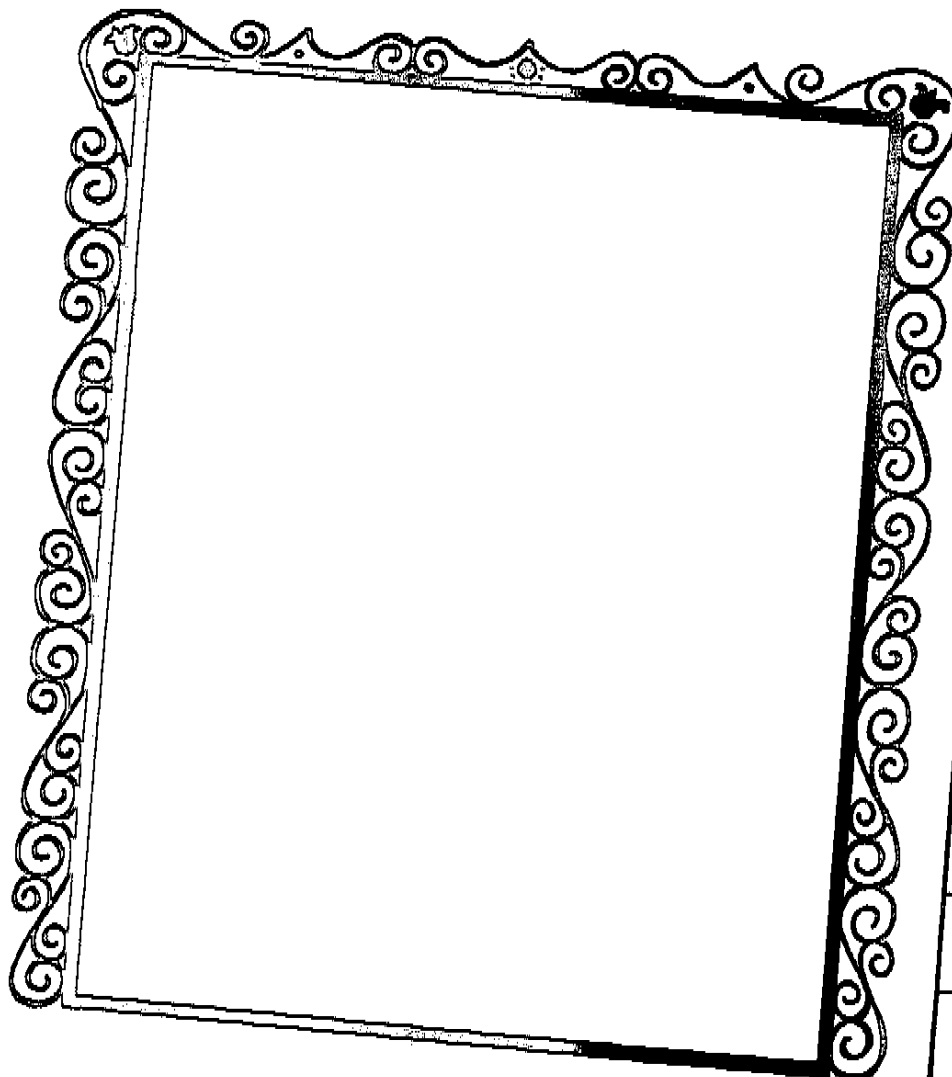
5. הדבק את תמונת אחוזת הקבר של הרב מוהליבר שבמזכרת בתיה - במקום המיועד לכך בעמ' 77 - 75.

מאבדות העיונות הדתית - חיבת ציון

הרב נפתלי צבי יהודה ברלין

הנצו"ב

ר"ח כסלו ה'תקע"ז (1817) - כ"ח אב ה'תרנ"ג (1898)

	תשנ"ז
	תשל"ה
	תשט"ו
	תרצ"ה
	תרע"ה
	תרנ"ה
	תרל"ה
	תרט"ז
	תקצ"ה
	תקע"ה
	תקנ"ה

תולדות חייו ופועלו

בשנת תרמ"ו הצטרפה לתנועת "חיבת ציון" אישיות דגולה אשר חוללה מהפכה ביחסם של רבבות לרעיון התנועה - והוא ראש ישיבת וולוז'ין - הישיבה המפורסמת ביותר בעולם התורני.

ראש הישיבה, הרב נפתלי צבי יהודה ברלין - הנצי"ב מוולוז'ין, נולד ביום ר"ח כסלו בשנת תקע"ז בעיירה מיר שבליטא, למשפחה מיוחסת של תלמידי חכמים מובהקים. כבר מילדותו הצטיין בהתמדתו, ולאחר חתונתו נבחר לשמש כראש הישיבה החשובה וולוז'ין עליו מסופר שכשבא תלמיד חדש לוולוז'ין היה הנצי"ב מזהירו שיחיה מתמיד, ותוך כדי דיבור היה מסביר לו מה זה מתמיד על פי הגדרתו הוא: "אמאיז גויס אומי פוא זי פאכט גלאני. יסן גלאני זלאז גלאני".

הרב ברלין לא עסק בפעילות מעשית כמו הרב שמואל מוהליבר, אך מאמריו ודבריו על החובה לעלות לארץ ישראל, השפיעו ביותר עקב סמכותו הרוחנית הבלתי מעורערת.

בשנת תרמ"ז נבחר לשמש כאחד משלושת הגבאים הראשיים של התנועה ועל כך כתב לו חברו הרב הגאון ר' מרדכי אלישברג: "בדוך שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה".

הנצי"ב דאג במסגרת פעילותו הציונית לקרב את אחינו שאינם שומרי מצוות וכך כתב לפעיל הציוני החילוני פינסקר:
"אחרי שהננו משתתפים בענין נשגב אחד עלינו להתקרב ככל האפשר".

תשוקתו היתה עזה לעלות לא"י ולהתיישב בה, אבל עבודתו בישיבה בוולוז'ין היתה כה נכבדה וקדושה בעיניו, שלא היה יכול לממש את מאוויו אלה, אף על פי כן בסוף ימיו גמר בדעתו לעלות ארצה ישראל. ברם, בינתיים אירע המאורע העגו בשנת תרנ"ב כאשר נסגרו דלתות הישיבה בגזירת הממשלה הצארית, והנצי"ב נשאר מדוכא ביסורים נפשיים, ונטל כבד של חובות רבץ עליו. לבסוף השתקע בורשה ושם השיב רבם של ישראל את נשמתו הטהורה ליוצרה ביום ה', כ"ח מנו אב תרנ"ג.

על שמו: קיבוץ עין הנצי"ב בעמק בית שאן.

ממשנתו

"הגיעה השעה ליישב את הארץ כי סרה הקללה

מעליה (הקללה של השממה)."

זככה

"כבר הראנו דעת חז"ל כי בשעה שאין קללת ה' רבוצה על ארצנו להיות שממה -

י"ח כסלו

אז רצונו יתברך שתתישב הארץ על ידי ישראל עמו"

זראש
זנצ"ב
זי הגדרתו
זלא

זמהיכן נדע כי סרה הקללה (שהתחילה בזמן החורבן)?

כשאנו רואים שלב השילטון התורכי מוכן לקבל את תרומות הנדיב רוטשילד ליישב יהודים בארץ ישראל,

זריו ודבריו
זבלתי

אות הוא

כי כך עלה ברצון ה' לעשות ישוב ארץ ישראל בארצנו הקדושה."

נה ועל כך
גיענו לזמן

מצוות וכך

"עלינו להפיח רוח אהבת הארץ ולמלא את רצון ה' בכל אופן שיזדמן לפנינו: בפעולת האדמה, או בחרושת

זולוזין
ז, אף על פי
זאורע העגום
זהנצ"ב
זשתקע
ז, כ"ח מנחם

המעשה והמסחר,

או בפעולה רוחנית - הדפסת ספרים המועילים לענין הנשגב."

הפעלה

1. סמן ב"מד הזמן" המצורף לנצי"ב את שנות חייו וצבע בצבע תכלת.

2. סמן ב"מד הזמן" המצורף לנצי"ב את הזמן שעבר מתקופתו (יום פטירתו) ועד ימינו (ר"ה תשנ"ז) וצבע בצבע ורוד.

3. סמן במפת כדור הארץ הנמצאת בעמ' 66 - 67 חץ - המוליך ממקום פעילותו של הנצי"ב ועד לארץ ישראל.

4. שמו המקוצר של ראש ישיבת וולוז'ין הוא: הנצי"ב.
אלו רבנים נוספים אתה מכיר שבשם המקוצר רמוז ראשי התיבות של שמם המלא. (כתוב 3 שמות של רבנים).

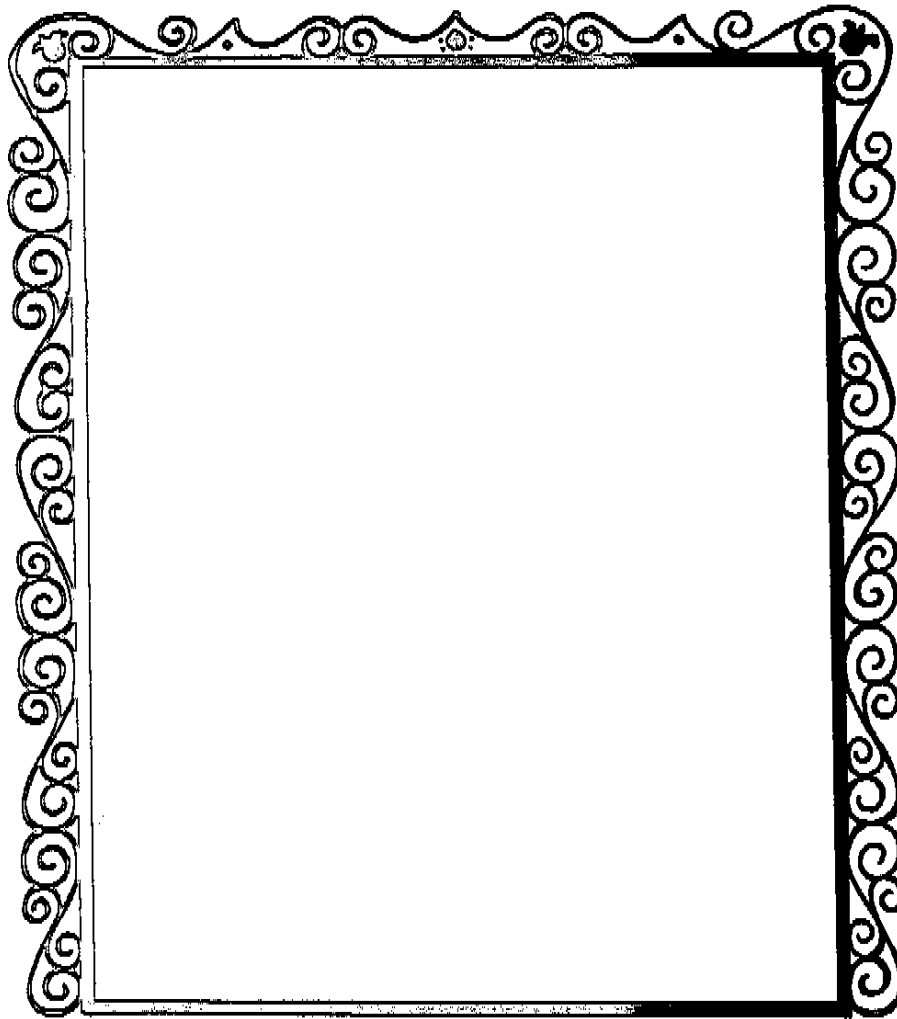
5. כשהתמנה הנצי"ב לגבאי בתנועת "חובבי ציון" נתברך בברכת "שהחיינו". בדוק בספר הלכה בדיני ברכת "שהחיינו", מתי ועל מה יש לברך ברכת "שהחיינו"?

6. הדבק את תמונת "עין הנצי"ב" במקום המיועד לכך בעמ' 75 - 78

מצבות הציונות הדתית - חובת ציון

הרב מרדכי אלטשברג

ד' ניסן תקע"ז (1817) - י"ח כסלו ה'תר"ע (1189))

- תשנ"ו
- תשל"ה
- תשט"ו
- תרצ"ה
- תרע"ה
- תרנ"ה
- תרל"ה
- תרט"ז
- תקצ"ה
- תקע"ה
- תקנ"ה

תו) ועד

גילותו של

שם

יינר". בדוק
יינר"?

תולדות חייו ופועלו

הרב מרדכי אלישברג נולד בשנת תקע"ד (1814) בפלך קובנה שבליטא.

אישיותו התבלטה בתחומים רבים וביניהם ענווה, צניעות, יושר ואהבת האמת.

בצעירותו ניסה למצוא את פרנסתו במסחר, אך רבותיו שהכירוהו ביקשו למנותו כרב בעיר בוויסק שם ניהל את חיי הקהילה עד לסוף ימיו.

גדלותו בתורה משכה אליו תלמידים רבים ולאחר שעיין בכתבי הרב קלישר בספרו "דרישת ציון", החל להטיף למען העליה וההתיישבות בארץ ישראל.

מכתביו לכל תושבי מדינת רוסיה כונסו בספר "שביל הזהב" ובהם קריאה לאותו רעיון, וממנו לא פסק עד יומו האחרון.

אהבתו וכמיהתו לארץ ישראל, באה לידי ביטוי בשלושת הסיפורים הקצרים הבאים:

א. הרב אלישברג הציע לייסד בא"י בתי חרושת ומכרות מינרליים, יען כי בטוח היה, שבאדמת ארצנו נמצאים מינרלים כבדים, כברזל ונחושת ודומיהם. כאשר העידו לו, כי האנגלים כבר חיפשו אחריהם ולא מצאו בה, ענה בתמימות: "התורה אמרה, 'ארץ אשר אבניה ברזל ומהרריה תחצוב נחושת' ואתם אומרים: האנגלים לא מצאו: אכן האנגלים לא מצאו אבל היהודים ימצאו!" דבר שכידוע נתקיים בימינו במדינת ישראל.

ב. בנו ר' יהונתן מספר עליו: כשהיה אבי ז"ל מדבר בישוב א"י עיניו נפתחו כרגע כשתי עינות מים והנלבב הלזה נעשה תיכף רך כקנה... והיה אומר לי תמיד: "מה ז' יפלא בעיניך? הלא אמרו חכמינו: 'נזכרו בא"י זלגו עיניהם דמעות'."

ג. כאשר שאלו אותו בני עדתו: "איך יוכל רבנו לעבוד את האדמה והוא חולה וחלוש?" - השיבם: "ומה בכך! אהיה שם שומר קישואים, אגרש את השועלים מהכרמים ועוד עבודות כאלה שגם זקן מסוגל להן..". הרב נפטר בי"ט כסלו תר"נ בבוויסק.

ממשנתו

"אנחנו לא נדע את דרך ה' באיזה אופן יהיה הקיבוץ
גלויות בעת הזאת"

ובת האמת.

יקשו למנותו

קלישר בספרו

נראה לאותו

הקצרים

יען כי בטוח

ויהם. כאשר

זימות: "התורה

רים: האנגלים

"דע לך אחי, שישוב א"י הוא כפשוטו ממש, להושיב בני
אדם לעבוד אדמתה ולגור בה ועיקר כוונת הכתוב
לעשותה לארץ נושבת כפשט המצוה לבנות בתים
ולטעת כרמים..."

נפתחו כרגע

י תמיד: "מה זה

על כן מי האיש אשר יחפוץ לקיים מצות ישוב א"י, עליו
לעית כ"י אנו יוצא בישוב הדדתי, אלא מוכרח הוא על-
פי התורה לעשות ישוב גשמי פשוט."

ולה

ולים

הפעלה

1. סמן ב"מד הזמן" המצורף לרב אלישברג את שנות חייו וצבע בצבע תכלת.

2. סמן ב"מד הזמן" המצורף לרב אלישברג את הזמן שעבר מתקופתו (יום פטירתו) ועד ימינו (ר"ה תשנ"ז) וצבע בצבע ורוד.

3. סמן במפת כדור הארץ הנמצאת בע'מ 66 - 67 חץ - המוליך ממקום פעילותו של הרב אלישברג ועד לארץ ישראל.

4. במשרד החקלאות התפרסם מחקר מדהים, על כך שבאזור שכיום מיושב על ידי יהודים, בגוש קטיף, החל משנת 1967 - אחרי מלחמת ששת הימים - ירדו גשמים בכמויות גדולות כי כמה וכמה מאשר בתקופה שלא היה קיים בה ישוב יהודי, וזאת ללא כל התערבות גורם חיצוני, לאלו משלושת הסיפורים בתולדות הרב אלישברג תוכל להשוות תוצאות מחקר זה?

5. הרב אלישברג היה מוכן לעלות לארץ ישראל ואפילו לשמש בה כ"שומר קישואים". הסבר למה התכוון הרב בדבריו? אלו עבודות נוספות אתה מכיר מתולדות הציונות לפני הקמת המדינה?

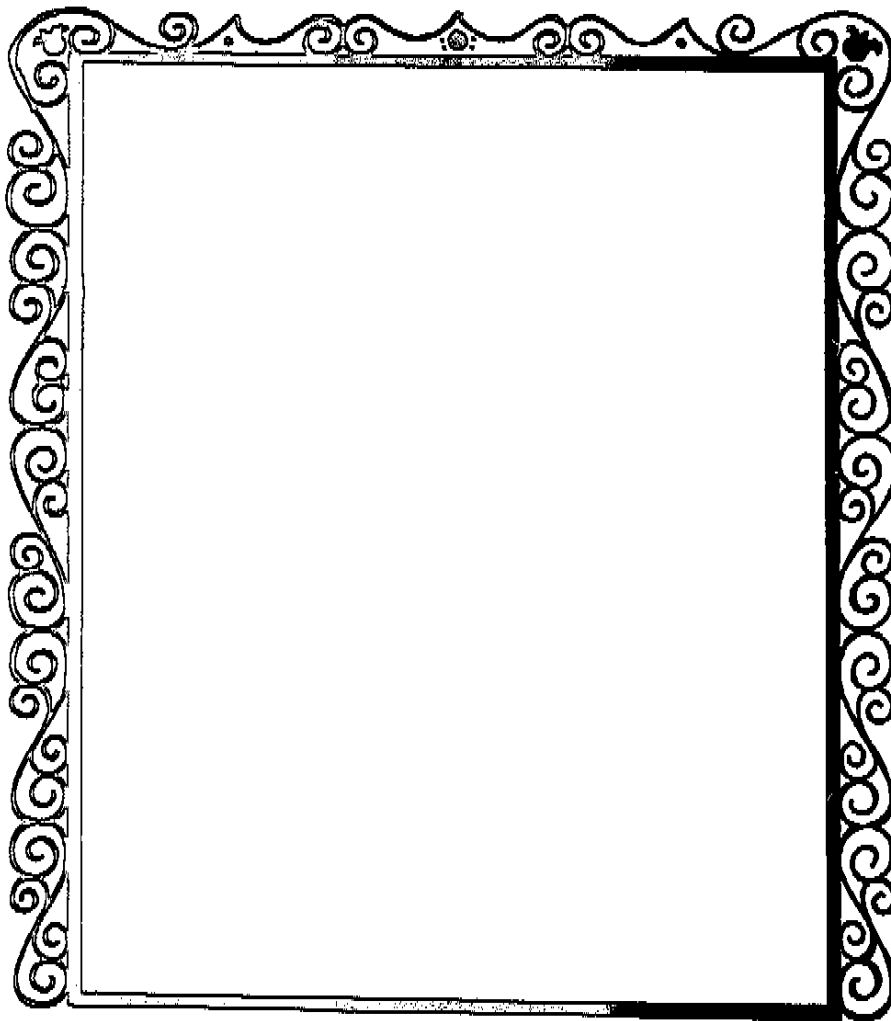
מצבות הציננות הדתיות - מיוסד הימורח"י

הרב יצחק יעקב

ריונס

יוצר התנועה הציננות הדתיות

ת"ר (1839) - ד' אלול ה'תרע"ה (1915)

	תשנ"ו
	תשל"ה
	תשט"ו
	תרצ"ה
	תרע"ה
	תרנ"ה
	תרל"ה
	תרס"ז
	תקצ"ה
	תקע"ה
	תקנ"ה

טירתנו)

תו של

על ידי
ומים
י, וזאת

זקר

תולדות חייו ופועלו

הרב יצחק יעקב ריינס נולד בשנת ת"ר (1839) בעיר קרלין שברוסיה.

בנעוריו למד בישיבת וולוז'ין, בה קנה לו שם כעילוי וגדול בתורה. בגיל צעיר עלה על כסא הרבנות באחת העיירות שבליטא, והקדיש את כל עיתותיו ללימוד התורה.

בגיל 30 התחוללה בנפשו מהפכה שבה חש כי המרפא לצרותיו של העם היהודי הוא - השיבה לציון.

הרב ריינס היה קשור לראשי חובבי ציון - הרב קלישר והרב מוהליבר, אך חש כי התנועה עדיין אינה מכה די שורשים בליבות המון העם. לכן, לאחר שחקר ובדק את התנועה הציונית בראשותו של ד"ר הרצל, הצטרף אליה על מנת להוביל באמצעותה את הגשמת רעיונותיו. מראשית הופעתו של הרב ריינס ועד יומו האחרון היה כולו מסור לגאולת העם ולתקומתו. בספרו "אור חדש על ציון", העוסק בשאלת הציונות, הוא דן במחלוקת על החיוב לעלות לארץ ישראל ללא צו אלוקי, ומוכיח כי אין כל יסוד לטענות המתנגדים לציונות.

הרב ריינס השתתף בכל הקונגרסים הציוניים, החל מהקונגרס השני, ובהם השמיע את קולה של היהדות הדתית הנאמנה. בתחילה תמך בשילוב מלא של התנועה הדתית בתנועה הציונית הכללית, אך כשהשתכנע כי איננו יכול להשלים עם ההחלטות האנטי-דתיות, ייסד את התנועה הדתית הלאומית, שלימים נקראה "המזרחי" ואותה הוביל במאבקה עד יומו האחרון. השם "מזרחי" מורה על השאיפה להגיע לארץ ישראל הנמצאת במזרח. בין יתר פעולותיו, אשר כללו הרחבת השורות של התנועה, וביסוס הקשרים עם היהודים בכל הארצות, ייסד ישיבה בעלת אופי יחודי שבה משלבים לימוד תלמוד עם תנ"ך, לשון עברית, דקדוק ותולדות עם-ישראל. כשהרעיון המרכזי המוביל בה הוא: תורת ישראל, עם ישראל וארץ ישראל.

הרב ריינס נפטר בשנת תרע"ה ועל שמו המושב "שדה יעקב" שבעמק יזרעאל שהוא המושב הראשון של הפועל המזרחי.

ממשנתנו

"האמונה האמיתית בה' אלוקי ישראל בכל ענפיה וסעיפיה, מכרחת לסבב את השתדלות הישוב בארץ ישראל, והריחוק מהאמונה מסבבת לתת כתף סוררת לישוב ארץ ישראל.

ולמעלה מזה:
האמונה בה' ובתורתו...
לא תתקיים בלי האמונה -
בשיבת ישראל לארצו..

כי - עם מיוחד
עם אמונה ודת מיוחדת
מצויר רק אם יש לו ארץ מיוחדת
או שיש לו תקוה לשוב אל ארצו".

עלה
תורה.

די

כי

ק

א צו

מיע

קדוק

הפעלה

1. סמן ב"מד הזמן" המצורף לרב ריינס את שנות חייו וצבע בצבע תכלת.
2. סמן ב"מד הזמן" המצורף לרב ריינס את הזמן שעבר מתקופתו (יום פטירתו ועד ימינו (ר"ה תשנ"ז) וצבע בצבע ורוד.
3. סמן במפת כדור הארץ הנמצאת בע'מ 66 - 67 חץ - המוליך ממקום פעילותו הרב ריינס ועד לארץ ישראל.
4. לפניך מילות השיר של רבי יהודה הלוי (ריה"ל):

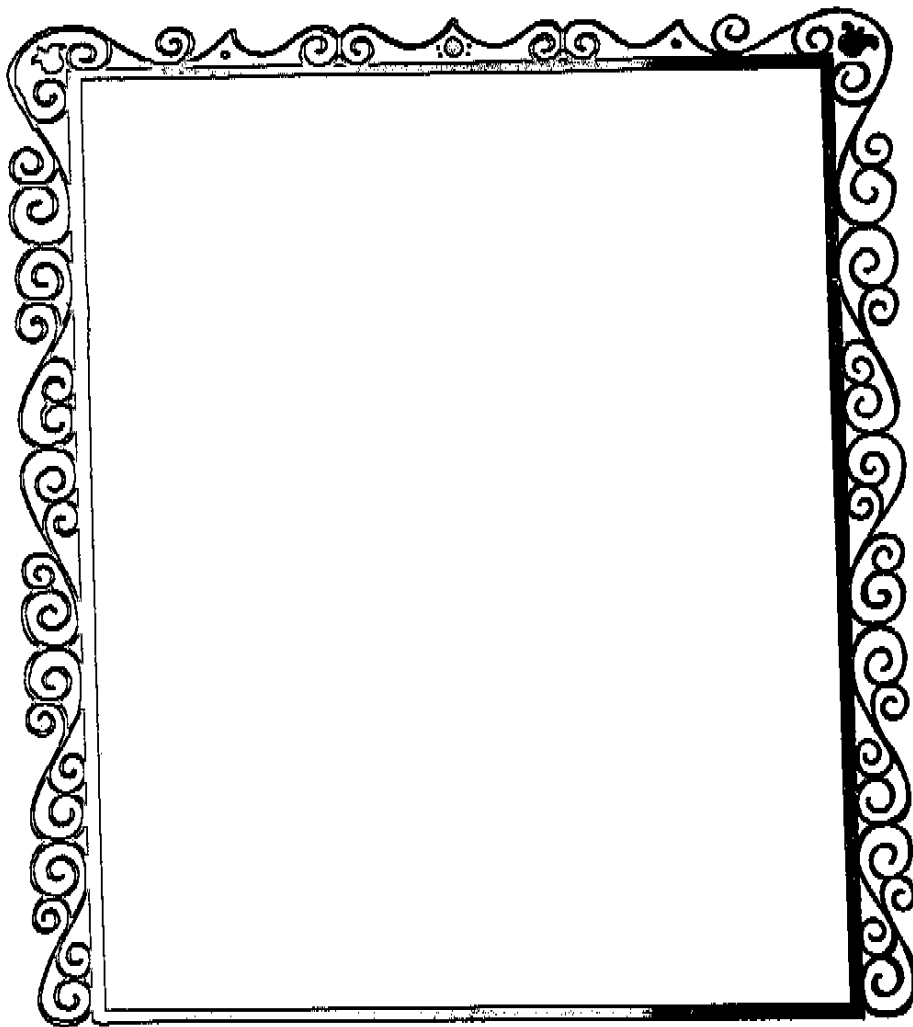
גענועים לאדמת הקדש
א. לבי במזרח ואנכי בסוף מערב,
איך אטעמה את אשר אכל ואיך יערב?
ב. איכא אשלים נדרי ואסרי, בעוד
ציון בקבל אדום ואני בקבל ערב?
ג. יקל בעיני עוב כל-טוב ספרד, כמו
יקר בעיני ראות עפרות דביר נחרב!

- סמן בקו את השורה המתאימה לשמה של התנועה אותה ייסד הרב ריינס.
5. הסבר את המושג: "כותל המזרח" ומה היא מסקנתך לגבי שמה של התנועה אותה ייסד הרב ריינס?
-
6. הדבק את תמונת היישוב "שדה יעקב" במקום המיועד לכך בע'מ 75 - 78.

מצבות הציונות הדתית - תנועת ה"מזרחי"

הרב מאיר ברלין
בר אילן

כ"ח ניסן ה'תר"ם (1880) - י"ט ניסן ה'תש"ט (1949)

	תשנ"ו
	תשל"ה
	תשט"ו
	תרצ"ה
	תרע"ה
	תרנ"ה
	תרל"ה
	תרט"ז
	תקצ"ה
	תקע"ה
	תקנ"ה

(רתו)

ותו של

יעה

.7

תולדות חייו ופועלו

הרב מאיר בר-אילן נולד בוולוז'ין ביום כ"ח בניסן תר"מ (1880), לאביו הגאון רבי נפתלי צבי יהודה ברלין (הנצי"ב).

כבר בילדותו העיד עליו אביו כי הוא עתיד להאיר (כשמו) את עיני ישראל. הרב בן אילן השתייך למשפחה מיוחסת ביותר של גאוני מצד אביו ומצד אמו. אחיו - הרב חיים ברלין, סבו - רבי יחיאל מיכל אפשטיין מחבר הספר "ערוך השולחן" ודודו - הצדיק הרב רפאל שפירא.

לאחר חתונתו ולאחר תקופת פרעות קשות ביהדות רוסיה, החליט להקדיש את מרצו למען התנועה הדתית הציונית - ה"מזרחי", שבייסודה השילוב של תורת ישראל, לעם ישראל, בארץ ישראל.

ואכן, נבחר לשמש מטעמה כציר בקונגרס הציוני השביעי. מאז, מגביר הוא את פעילותו ומגיע למרכזים יהודיים בכל רחבי אירופה, מתוך מגמה להשפיע על תנועה לאומית רחבה לעליה לארץ ישראל.

בעיצומה של מלחמת העולם הראשונה (1914-1918), מגיע הרב בר אילן לאמריקה שם הוא שוהה כעשר שנים.

פעילותו מקבלת עתה תנופה חדשה ובמסגרתה הוא מייסד את "הישיבה - אונברסיטה" המפורסמת בניו-יורק, את תנועת "נשיא המזרחי" באמריקה, עיתון עברי קבוע ובעקבות כך נבחר לנשיא המזרחי שם. הרב בר אילן נלחם בעוז על שמירת חוקי היהדות ואורח החיים הדתי.

הרב בר אילן הגשים את חלומו חייו ועלה לארץ חמדת לבבו ובה הרחיב וביסס את תנועת "המזרחי", התמסר לענייני החינוך והתרבות, ייסד את עיתון "הצופה", את המכון לחקר תורת הרב קוק זצוק"ל, את הישיבה החקלאית בכפר הרווא"ה את ישיבת ההסדר הראשונה - "כרם ביבנה" ואת מפעל האנציקלופדיה התלמודית. הרב בר-אילן פירסם מספר ספרים ומאמרים, ביניהם: "מ"וולוז'ין עד ירושלים" - על זכרונותיו ותולדות חייו. "בשבילי התחיה" - קובץ מאמרים מפרי עטו. רבן של ישראל" - על תולדות חייו ומשנתו של אביו הנצי"ב מוולוז'ין. בכל מפעליו אלה קנה לו הרב מאיר בר אילן זצ"ל, את עולמו בחייו וקרנו קיימת לעולם הבא.

נפטר ביום י"ט בניסן בשנת תש"ט בירושלים.

ממטנתנו

"המזרחי אומר: ארץ ישראל תיבנה אך זרק כבנין שלם
ולא לחצאין, הלאה החצאיות!

שלימות אנו דורשים, שלימות בתורתנו:
שאף קוצו של יו"ד לא יחסר,
שלמות ברוחנו: מטוהרים, ומצורפים נהיה,
ושלמות בארצנו: שפה חיה ושבת חיה.
התורה והמסורה הן עצם מעצמנו ובשר מבשרנו –
זאת היא הקידמה ביהדות וזאת תהא התחיה".

"העיונות אינה בשבילנו חוויה של ארבעים שנה, אלא
היא ביטוי של שאיפות העם היהודי במשך ההיסטוריה
נת אלפי שנים... בנין ארץ ישראל אינה תשובה על
צרות רוחניות או חומריות, אלא צורך פנימי של הנפש
היהודית".

הפעלה

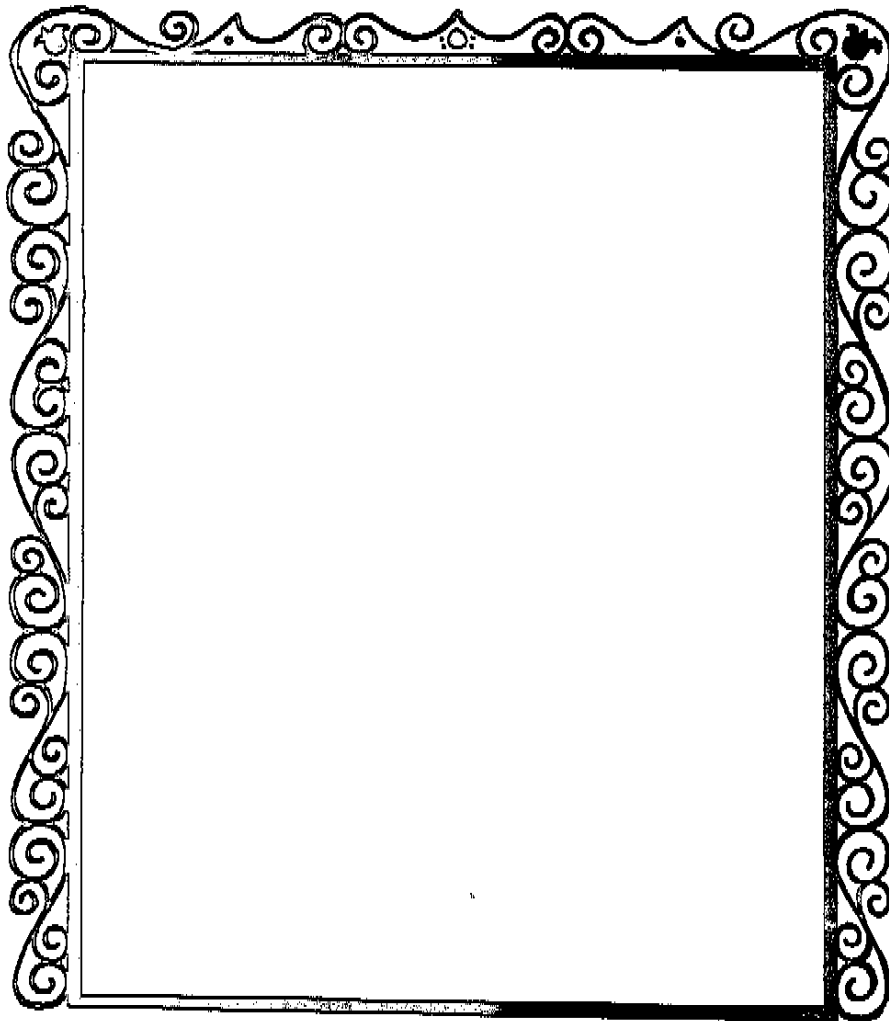
1. סמן ב"מד הזמן" המצורף לרב בר-אילן את שנות חייו וצבע בצבע תכלת.
2. סמן ב"מד הזמן" המצורף לרב בר-אילן את הזמן שעבר מתקופתו (יום פסח ועד ימינו (ר"ה תשנ"ז) וצבע בצבע ורוד.
3. סמן במפת כדור הארץ הנמצאת בעמ 66 - 67 חץ המוליך ממקום פעולתו הרב בר אילן (אמריקה) ועד לארץ ישראל.
4. א. השג את העמוד הראשי של עיתון "הצפה" המופיע מידי יום, ובדוק נ של המייסד והעורך הראשון. הדבק את כותרת העיתון בעמוד 72 בסוף חוג
ב. בדוק מי הוא עורך עיתון "הצפה" כיום?
ג. האם ידוע לך על האופי המיוחד של עיתון זה ואלו דיעות הוא מייצג?
5. מהו המיוחד בתנועת ה"מזרחי" אליה הצטרף הרב מאיר בר אילן?
6. הדבק את תמונת אונברסיטת "בר-אילן" במקום המיועד לכך בעמ 75

מצבות הציננות הדתיות - ה"מזרחי"

הרב יהודה לייב הכהן

מימון (פיטמן)

ה'תרל"ה (1875) - ה'תשכ"ב (1962)

	תשנ"ו
	תשל"ח
	תשט"ו
	תרצ"ה
	תרע"ה
	תרנ"ה
	תרל"ה
	תרט"ז
	תקצ"ה
	תקע"ה
	תקנ"ה

תולדות חייו ופועלו

הרב יהודה לייב הכהן מימון נולד בסרביה בשנת תרל"ו.

למד בישיבתו של הרב יחיאל מיכל אפשטיין בעל "ערוך השלחן" ממנו הוסמך להוראה.

בשנת תרס"ב נפגש עם הגאון ר' יצחק יעקב ריינס וייסד עמו את ה"מזרחי".

השתתף בכל הוועידות של התנועה ובקונגרסים הציוניים, ובשנת תרע"ג עלה לארץ ישראל.

פעל בארץ ובעולם להרחבת תנועת ה"מזרחי" ולביסוסה, ועם הקמת המדינה התמנה לשר הדתות מטעמה בממשלת ישראל, ופעל לחידוש מוסד "הסנהדרין", לאחר התייעצות עם רוב רבני ישראל נגנזה הצעתו.

בשנת תרצ"ז (1937) הקים את "מוסד הרב קוק" - הוצאת ספרים המתרכזת בתחומי היהדות.

פרסם ספרים רבים, מאמרים ומחקרים בתחומי היהדות והציונות.

בשנת תשכ"ב נפטר ונטמן בירושלים.

לאחר פטירתו פרסמה בתו גאולה רפאל (רעייתו של ד"ר יצחק רפאל) ספר על אביו.

מכון תורני מחקרי הוקם לזכרו בשם "יד הרב מימון".

הישוב "כפר מימון" שבנגב - על שמו.

ממשנתנו

מדבריו בפני עצרת האו"ם:
 "בשם כל היהדות הדתית בכל העולם,
 ובכל האחריות,
 אני מכריז ומודיע כאן לפניכם,
 אדונים נכבדים,
 שכל אדם מישראל מצווה מפי הגבורה לעלות לארץ
 ישראל
 וכל חוק שהוא מכון להגביל חובת מצווה זו המוטלת
 עלינו,
 הוא לא רק בלתי חוקי,
 אלא גם פשע".

"...שום כח בעולם לא יעכבנו מלעלות אל ארץ זאת
 וכל מלחמה נגד העליה,
 היא לא רק מלחמה כלפי עם ישראל,
 אלא גם כלפי אלקי ישראל".

הפעלה

1. סמן ב"מד הזמן" המצורף לרב מימון את שנות חייו וצבע בצבע תכלת.

2. סמן ב"מד הזמן" המצורף לרב מימון את הזמן שעבר מתקופתו (יום פטירתו) ועד ימינו (ר"ה תשנ"ז) וצבע בצבע ורוד.

3. סמן במפת כדור הארץ הנמצאת בעמ 66 - 67 חץ המוליך ממקום פעולתו של הרב מימון ועד לארץ ישראל.

4. בעמוד הקודם מופיעים דברי הרב מימון מתוך נאום חשוב שהשמיע בפני עצרת האו"ם באמריקה. מה ידוע לך על החלטת האו"ם ב - 29 בנובמבר 1947? מה היה נושא הדיון, מה היו יחסי הכוחות, ומה היתה השפעת ההחלטה על התיחסות העולם כלפי ישראל?

5. על פי תשובתך לשאלה הקודמת, מהו לדעתך חשיבותו של נאום הרב מימון שלפניך?

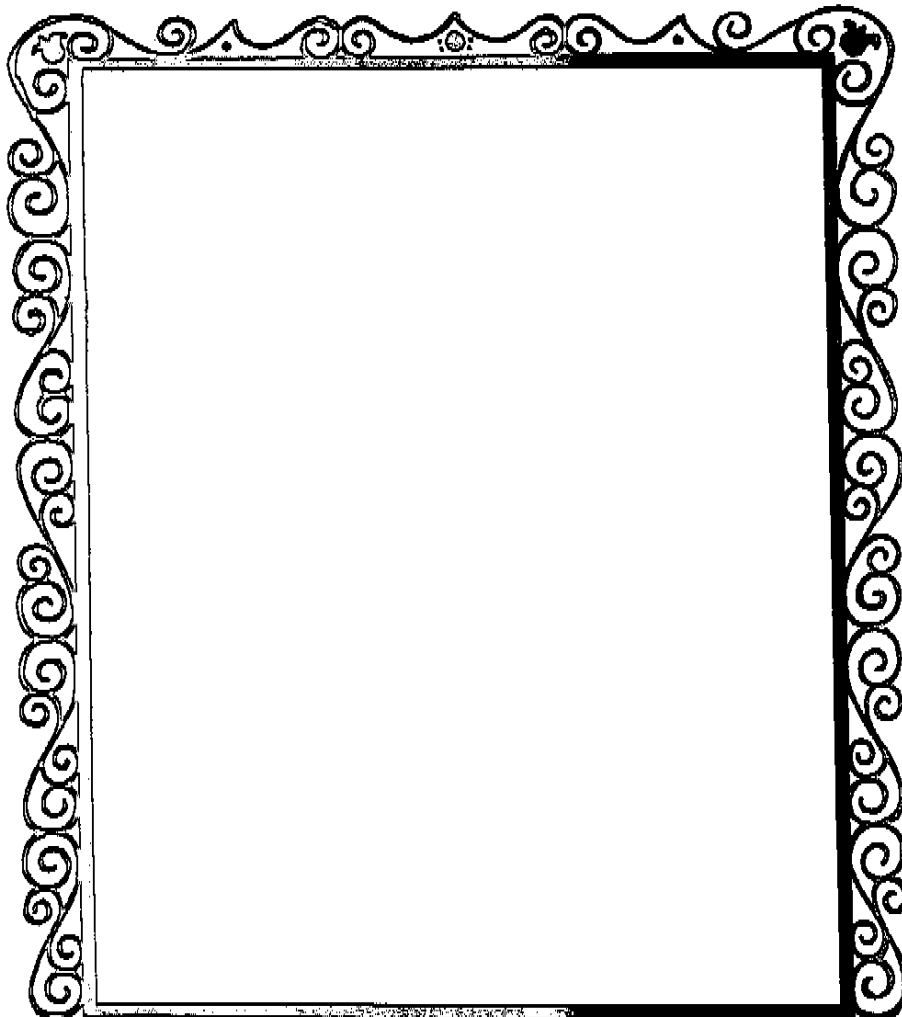
6. הדבק את תמונת היישוב "כפר מימון", או את תמונת ישיבת "בני-עקיבא" שב או את תמונת "יד הרב מימון" שבירושלים.

מצבות הצינורות הדתיות - מתומכי ה"מזרחי"

הרב בן ציון מאיר חי

עוזיאל

הרב הראשי לישראל - הראשון לציון
י"ג סיון ה'תר"מ (1880) - כ"ד אלול ה'תשי"ג (1958)

	תשנ"ו
	תשל"ה
	תשט"ו
	תרצ"ה
	תרע"ה
	תרנ"ה
	תרל"ה
	תרס"ז
	תקצ"ה
	תקע"ה
	תקנ"ה

תולדות חייו ופועלו

הרבנית שרה עוזיאל, רעייתו של ראש בית הדין בירושלים הרב יוסף רפאל עוזיאל, חלמו חלום, שהיא עתידה ללדת בן, שיאיר את עיני ישראל בתורתו ובמידותיו הנאצלות ויקרא כך שמו "מאיר". בתאריך י"ג סיון תר"מ, התגשם החלום ונולד בבית הרב עוזיאל בן ובנוכח לשם "מאיר", ניתן לו גם השם "בן ציון", כי נולד בציון בירושלים. מגיל צעיר נודע בתכונות האציליות, במידותיו הטובות ובשקדנותו בלימוד התורה.

בגיל ארבע עשרה התייתם מאביו וכבן הבכור הוטלה עליו הדאגה לפרנסת אמו ושלושת ואחותו. השתכר ממתן שיעורים פרטיים, אך המשיך בלימודיו התורניים בשקידה מופלאה כדבריו (בהקדמתו ל"משפטי עוזיאל") "ויהי היום לעבודה והלילה לעיון". תוך כדי עבודה, ידע רב בדקדוק השפה העברית וכן בשפות ערבית וצרפתית.

בסוף שנת תרע"א, נקרא לכהן כרבה של קהילת יפו ומיד עם בואו יסד את תלמוד תורה "שערי ציון". בראשית שנת תרע"ב החל לעבוד יחד עם רבה האשכנזי החדש של יפו - הרב זצ"ל, כאשר יחסי החיבה והכבוד המופלאים ששררו בין שניהם, הביאה גם לקירוב לבבו שתי העדות, שהתאפיינו עד אז בפירוד הגדול שביניהן.

בפרוץ מלחמת העולם הראשונה, בשנת תרע"ד, ידע להגן באומץ על בני קהילתו בפני השליטים הטורקיים ובראשם ג'מאל פחה, עודד חיילים יהודים ששרתו בצבא הטורקי כא ביקרם במחנות הצבא הרחוקים ביותר.

בשנת תרפ"א, נענה לאחר היסוסים, לקבל את משרת רבה הראשי של סלוניקי (כשליחות שלוש שנים). הליכתו לשם נבעה מתחושת דחיפות להעלאת מצבה הרוחני הירוד של עיר זו בישראל. שם פעל, למען תנועת העליה לארץ ישראל. עם שובו ארצה בשנת תרפ"ג נבחר כרב ראשי לתל אביב ונטל חלק בפעולה צבורית רחבה. היה ממייסדי הסתדרות ה"מזרחל בארץ ישראל וממנהיגי הרוחניים. היה ציר בקונגרסים הציוניים מטעם ההתאחדות העו של היהודים הספרדיים.

בי' תמוז תרצ"ט לאחר פטירתו של הרב יעקב מאיר זצ"ל, נקרא לכהן כרב ראשי - "ראשון לציון". יחד עם מילוי תפקידיו כרב ראשי אב בית הדין הגדול לערעורים ומנהיג צבור, מצא לעסוק בתורה ולהשיב להמוני הפונים אליו בשאלות הלכה. ואכן בספר השו"ת הגדול של "משפטי עוזיאל", הירבה לעסוק בשאלות אקטואליות, תוך התמודדות עמהן ומתן פתרונן ממציים וברורים. ספרים נוספים שלו: "מכמני עוזיאל", "שערי עוזיאל", "הגיוני עוזיאל" ו"השופט והמשפט".

בתמוז תש"ו, כאשר נאסרו מנהיגי האומה ב"שבת השחורה", פעל ללא לאות לשחרורם. במיוחד שמח על הקמת מדינת ישראל שראה בה מימוש חזון הדורות וליווה את חבלי לי בחיבה ובאהבה. בתאריך כ"ד אלול תשי"ג נפטר והובא למנוחות בירושלים.

ממטנתו

בנאום הפתיחה של הוועידה הראשונה של המזרחי בירושלים (אלול תרע"ט) אמר בין השאר:

"מי שדי להם במדינה יהודית משוחררת ובשפה לאומית מדוברת בפי כל, יצאו מכלל גלות ולא באו עדיין לכלל גאולה, יש לכן להתגער מטומאות ארץ העמים, להשיב את נפשינו לתחיה ולהשיב שכינת קודש לארצנו הקדושה".

קורת רוח נחל כשהיה עובר במסעותיו הרבים על פני הארץ וראה את התפתחותה היפה. פעם שח לעובדי אדמה:

"אני מקנא בכם. הייתי רוצה ולו רק ליום אחד להסיר את המצנפת, לפשוט את הגלימה, ללבוש בגדי עבודה, לקחת מעדר ביד ולעדור את אדמת ארץ ישראל בזיעת אפיים".

"תחוקת המדינה צריכה להיות בנויה על אדני התורה והמשפט, שכל דרכיה נועם ונתיבותיה שלום, ותהיה מכוונת להשיב לישראל את כבודו ותפארתו בעיני עצמו ובעיני כל העמים כאמור מפי אחרון הנביאים: 'ואשרותכם כל הגוים כי תהיו אתם ארץ חפץ אמר ה' עב-אות'".

הפעלה

1. סמן ב"מד הזמן" המצורף לרב עוזיאל את שנות חייו וצבע בצבע תכלת.
2. סמן ב"מד הזמן" המצורף לרב עוזיאל את הזמן שעבר מתקופתו (יום פטירתו) ועד ימינו (ר"ה תשנ"ז) וצבע בצבע ורוד.
3. סמן במפת כדור הארץ הנמצאת בעמ 66 - 67 חץ המוליך ממקום פעולתו של הרב עוזיאל ועד לארץ ישראל.
4. ערוך רשימת הרבנים הראשיים שכיחנו בישראל אשכנזים וספרדים. על מנת להקל עליך אנו נותנים לך את שמות שני הרבנים הראשונים ואת שני הרבנים המכהנים כיום:

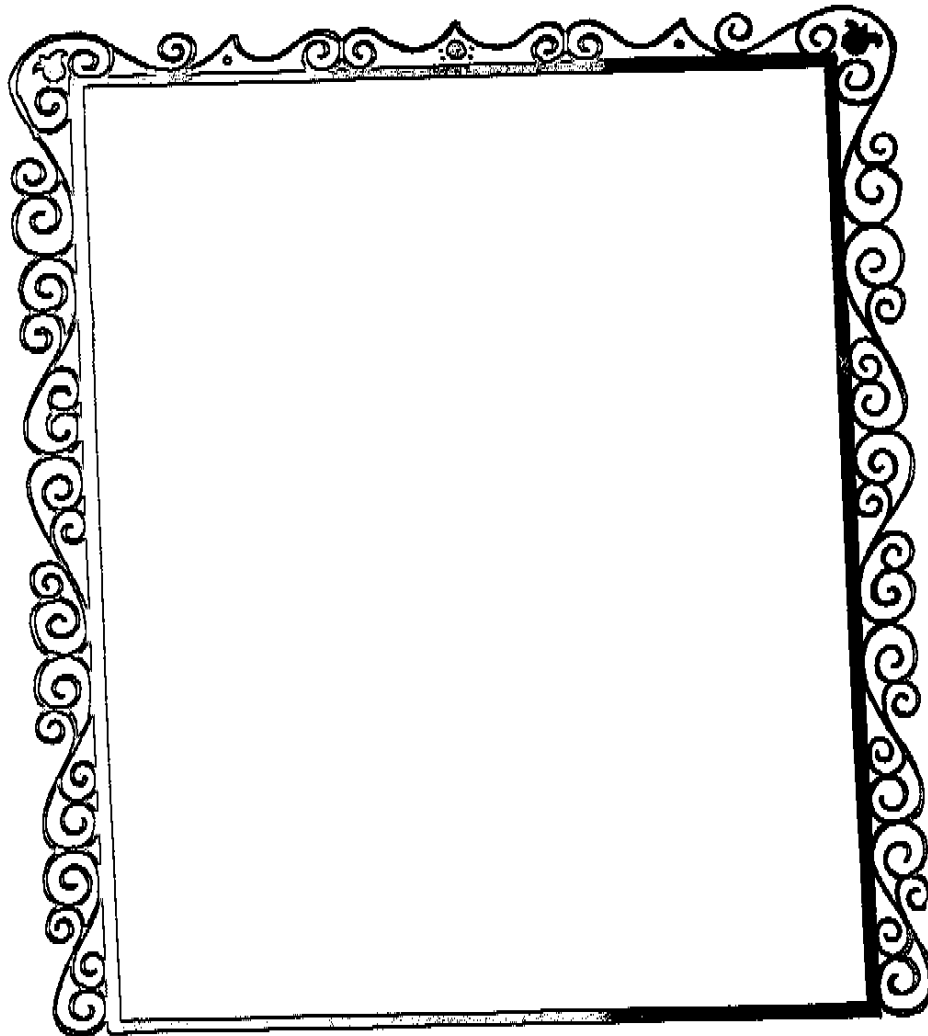
	הרב האשכנזי	הרב הספרדי - "הראשון לציון"
1	הרב אברהם יצחק הכהן קוק	הרב יעקב מאיר
2		
3		
4		
5		
6	הרב ישראל מאיר לאו	הרב אליהו בקשי דורון

מאבות הציונות הלוחית

הרב אברהם יצחק הכהן קוק

הראשונה

ט"ז אלול ה'תרנ"ה (1865) - ג' אלול ה'תרצ"ה (1935)

	תשנ"ו
	תשל"ה
	תשט"ו
	תרצ"ה
	תרע"ה
	תרנ"ה
	תרל"ה
	תרס"ו
	תקצ"ה
	תקע"ה
	תקנ"ה

בתפקיד רב ראשי לישראל, התגלתה מנהיגותו הן בתגובה תקיפה כלפי השלטונות על פרעות שעשו ערבים ביהודים והן בהגנה וסיוע לעולים במסירות לארץ ישראל, בימים בהם השלטון הבריטי אסר על עליה זו.

פרט מענין המעיד על גודל הענוה שלו: גם כאשר נבחר למשרה הרמה, הרב הראשי, הדפיס בראש נייר המכתבים שלו: "הרב קוק עבד לעם קדוש על אדמת הקודש" והוא היה חותם: "אני הקטן אברהם יצחק".

בין כתביו הרבים נזכיר את הספרים הבאים: "עין אי"ה" על אגדות חז"ל, "חבש פאר" על הנחת תפילין כהלכתם, "שבת הארץ", ספרי השו"ת (שאלות ותשובות בהלכה): "משפט כהן", "דעת כהן", "עזרת כהן", חיבור גדול על הש"ס - "הלכה ברורה", פירוש גדול על הסידור "עולת ראיה" והחוברות: "עקבי הצאן" "ערפלי טוהר", ו"אורות". אחרי פטירתו יצאו ספריו: "חזון הגאולה", "אורות התורה", "אורות ישראל", "מוסר אביך", "אורות התשובה", "אורות הקודש" (שערך תלמידו רבי דוד הכהן "הנזיר") ו"אגרות הראי"ה" (אגרותיו). נפשו הפיוטית באה לידי ביטוי בשיריו שחלקם מופיעים בספר "אורות הראי"ה". נציין כי רבים מכתביו עדיין לא נדפסו.

הרב קוק נפטר בירושלים ביום ג' אלול תרצ"ה, כאשר המוני בית ישראל מלווים בכאב וצער את הסתלקותו של צדיק וגדול בישראל.

עד היום רואה הציונות הדתית ברב קוק את הרועה הרוחני אשר בכתביו ובמאמרו סולל את הדרך למדינה יהודית, המשלבת בתוכה את האור הגדול של תורה, עם וארץ.

ממשנתו

כאשר נשאל מדוע הוא אוהב ומקרב גם כאלו שהתרחקו משמירת תורה ומצות, השיב:

"מוטב שאכשל באהבת חינם,
מאשר שאכשל חלילה בשאת חינם.

בית המקדש חרב בעון שנאת חינם
והוא יבנה רק כאשר נלמד לאהוב
איש את רעהו אהבת חינם".

"מדינת ישראל - היא יסוד
כסא ה' בעולם".

הפעלה

1. סמן ב"מד הזמן" המצורף לרב קוק את שנות חייו וצבע בצבע תכלת.

2. סמן ב"מד הזמן" המצורף לרב קוק את הזמן שעבר מתקופתו (יום פטירתו) ועד ימינו (ר"ה תשנ"ז) וצבע בצבע ורוד.

3. סמן במפת כדור הארץ הנמצאת בעמ' 66 - 67 חץ - המוליך ממקום פעילותו של הרב קוק ועד לארץ ישראל.

4. "בית הרב" היא מדרשה הקיימת בירושלים בבית בו גר הרב קוק זצוק"ל ברח' הרב קוק. היא מקיימת פעילות וסיורים על פי משנתו של הרב קוק. רצוי לערוך סיור מתאים עפי' רמת הכתה.

5. הדבק תמונה של "ישיבת מרכז הרב" במקום המיועד לכך בעמ' 75 - 78.

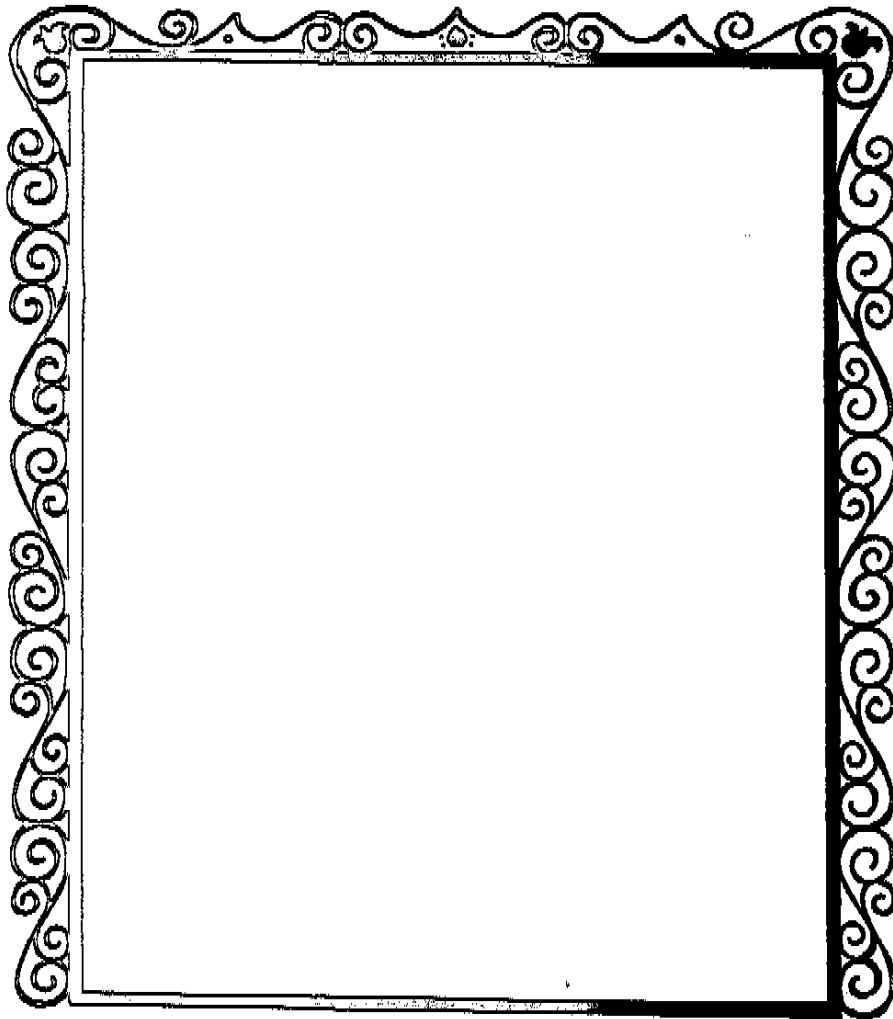
מאבות הציונות הדתית - תורה ועבודה

הרב שמואל חיים לנדוי

שח"ל

ממייסדי תורה ועבודה

ט"ו שבט ה'תרנ"ב (1862) - ט"ו סיון ה'תרפ"ח (1928)

	תשנ"ו
	תשל"ה
	תשט"ו
	תרצ"ה
	תרע"ה
	תרנ"ה
	תרל"ה
	תרט"ז
	תקצ"ה
	תקע"ה
	תקנ"ה

ועד

ו

ח'

תולדות חייו ופועלו

רבי שמואל חיים לנדוי (שח"ל), נולד ביום ט"ו בשבט ה'תרנ"ב (1892) בעיירה מאצביטש שבפולין. שם ינק את האוירה החסידית של בית הוריו, שהיו קשורים לבית האדמורי"ם מפשיסחא ומקוצק.

בהיותו בן 15 שנים בלבד הוסמך לרבנות, והמשיך את לימודיו בבית מדרשו של האדמו"ר רבי ישראל מפילוב - נכד האדמו"ר מקוצק, ממנו ספג את אהבתו הגדולה לציון, ולא רק בתאוריה, כדבר משיחי לעתיד לבוא, שהרי ר' ישראל - האדמו"ר מפילוב היה מגדולי חובבי ציון, שהגה חיבה גדולה אל ההתיישבות החדשה בארץ ישראל, ועינו היתה לטובה בחלוצים החדשים. אף היה מטיף ודורש למען עליה והתיישבות חלוצית בין תלמידיו. יתר על כן הוא אף עשה נסיונות מעשיים להקים ישוב בארץ ישראל.

אחרי נישואיו, פתח לו חמיו בית מסחר ובו מצא את פרנסתו. תכונותיו הנעלות ואישיותו - מחבבים אותו על כל אנשי הקהילה וגם על הסביבה בה חיים הגויים. ואכן, כשניסו השלטונות להצר את צעדיו ולהאשימו בעבירות עליהם היה צפוי לעונש מוות, התערבו להצלתו הגויים ובראשם הכומר המקומי.

שמואל חיים ממשיך לעסוק במסחר, מקדיש שעות רבות ללימוד תורה, אך בעיקר בפעילות ציבורית, למען הרעיונות של תנועת המזרחי והעליה לארץ ישראל.

בשנת תרפ"ו (1926) עולה שמואל חיים לארץ ישראל, שם הוא מביא לידי ביטוי את כל כשרונותיו כאשר הוא משמש כחבר הנהלת תנועת "המזרחי" מטעם צעירי "המזרחי" ומבסס את תנועת תורה ועבודה היא "הפועל המזרחי".

שח"ל עמל קשות לאיחוד פלגי התנועה, על ביסוס יישוביה הראשונים, ועל יצירת המסגרת החומרית והרוחנית של אותם יישובים. ביתו הפתוח הופך למרכז לכל חברי התנועה אשר מוצאים בו מדריך רוחני, מורה דרך ומשפיע. עם כל פעולותיו, איננו שוכח את תלמודו, ומוצא ברב קוק שותף להפצת היהדות גם בין הציבור שרחק מן היהדות. פרסם מאמרים רבים שכוונסו בספר "כתבי שח"ל".

שח"ל נפטר עוד בטרם מלאו לו ל"ז שנים, ביום טו' בסיון תרפ"ח (1928).

ממשנתנו

"תחית העם בארצו
היא היסוד גם לתורה וגם לעבודה"

התורה -

במובנה הרחב והכולל -

היא תורת חיים

שכל החיים ופרטיהם השונים, מחולי חולין ועד קודש הקודשים,

מדרכי הגשמיים, הכלכליים, היומיומיים -

ועד יסודותיו הרוחניים והאידיאליים,

יהיו ספוגים ברוח התורה ומוארים ומזוככים באורה.

העבודה -

גם העבודה במובנה הרחב והכולל,

נתור גורם ליצירת עם ותקומת חייו -

היא חלק מתחיית האומה,

כך נעשות "תורה" ו"עבודה" לא שני דברים נפרדים,

אבל שיש בזו מה שאין בזו

ורק על ידי צרוף שני תנאים אלה -

תורה ועבודה

מקבלת התחיה את צורתה השלימה,

צורה של תחיית עם."

הפעלה

1. סמן ב"מד הזמן" המצורף לשח"ל את שנות חייו וצבע בצבע תכלת.

2. סמן ב"מד הזמן" המצורף לשח"ל את הזמן שעבר מתקופתו (יום פטירתו) ועד ימינו (ר"ה תשנ"ז) וצבע בצבע ורוד.

3. סמן במפת כדור הארץ הנמצאת בע'מ 66 - 67 חץ - המוליך ממקום פעילותו של שח"ל ועד לארץ ישראל.

4. לפניך סמל תנועת "בני עקיבא", מהו הקשר שבין הציור המופיע בסמל, למשנתו של שח"ל?

---

5. אלו מסגרות דתיות מגשימות את משנת תורה ועבודה?

---

6. אלו סמלים נוספים אתה מכיר?

בדוק מהו הקשר בין הסמל לבין המוסד אליו הוא שייך?
(לדוגמא: סמל ביה"ס, סמל העיר בה אתה גר, סמל המדינה וכד')
(עבור לעמ' 74)

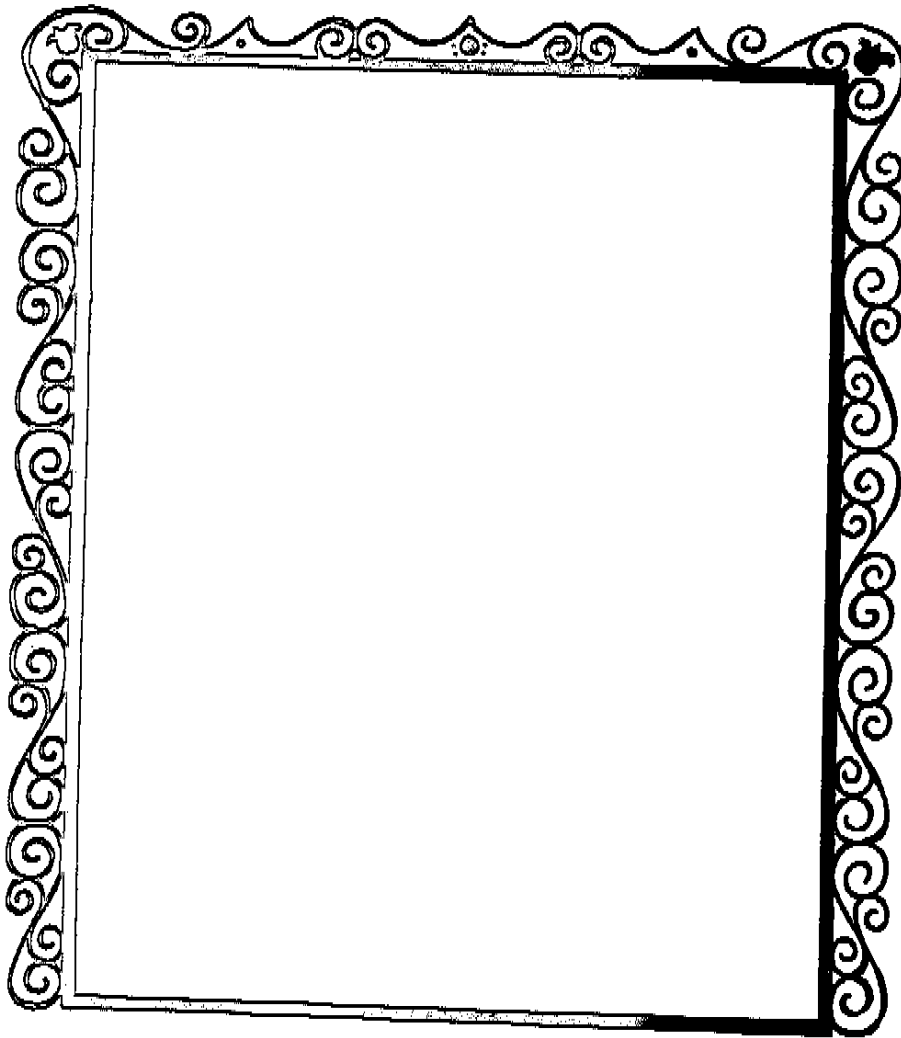

מצבות הזיכרון הדתיות - תורה ועבודה

הרב ישעיהו שפירא

האדמו"ר החלוץ

י"א שבט תרנ"א (1891) - ערב חג השבועות ה'תש"ה (1945)

	תשנ"ו
	תשל"ה
	תשט"ו
	תרצ"ה
	תרע"ה
	תרנ"ה
	תרל"ה
	תרט"ז
	תקצ"ה
	תקע"ה
	תקנ"ה

תולדות חייו ופועלו

רבי ישעיהו שפירא - האדמו"ר החלוץ, נולד בי"א שבט שנת תרנ"א בוורשה שבפולין, והיה בן זקונים לאביו, רבי אלימלך מגרודז'יסק, שהיה מגדולי האדמורי"ם בפולין.

האדמו"ר החלוץ, ינק את דבקו באלוקים מבית סבו המגיד מקוז'ניץ, את צמאון הגאולה מאחי סבו - רבי אלימלך מליז'נסק, ואת אהבת ישראל שבו מבית חאנטשין - בית הורי אמו. עצמאותו הרוחנית, אופיו המגובש ועשירות הביטוי שבו, כל אלה יצרו יחד דמות מיוחדת.

במשך חייו החליט על כמה צעדים נועזים, אחד מהם והראשון שבהם, ההכרעה לנטוש את ירושת האדמו"רות ולעלות לארץ, ערב פרוץ מלחמת העולם הראשונה, בשנת תרע"ד (1914).

לאחר נישואיו ובעקבות ההשפעות שספג ממבשרי הציונות, התגבשה בו דרך העתיד ויצרה את מנהיג העתיד, ההוגה והמייסד של תנועת תורה ועבודה. האדמו"ר החלוץ השתתף באסיפות רבות של תנועת המזרחי והטיף בהם לשילוב מלא של היהודים הדתיים בחיי האומה, הוא גיבש את קבוצת העבודה הדתית הראשונה ש"סוללי הכבישים", כמו כן אירגן קבוצת עבודה דתית לניקוי "בריכות שלמה". בכך סל את הדרך לייסודו של "הפועל המזרחי".

האדמו"ר החלוץ השתתף באסיפות רבות של תנועת המזרחי והטיף בהם לשילוב מלא של היהודים הדתיים בחיי האומה, הוא גיבש את קבוצת העבודה הדתית הראשונה ש"סוללי הכבישים", כמו כן אירגן קבוצת עבודה דתית לניקוי "בריכות שלמה". בכך סל את הדרך לייסודו של "הפועל המזרחי".

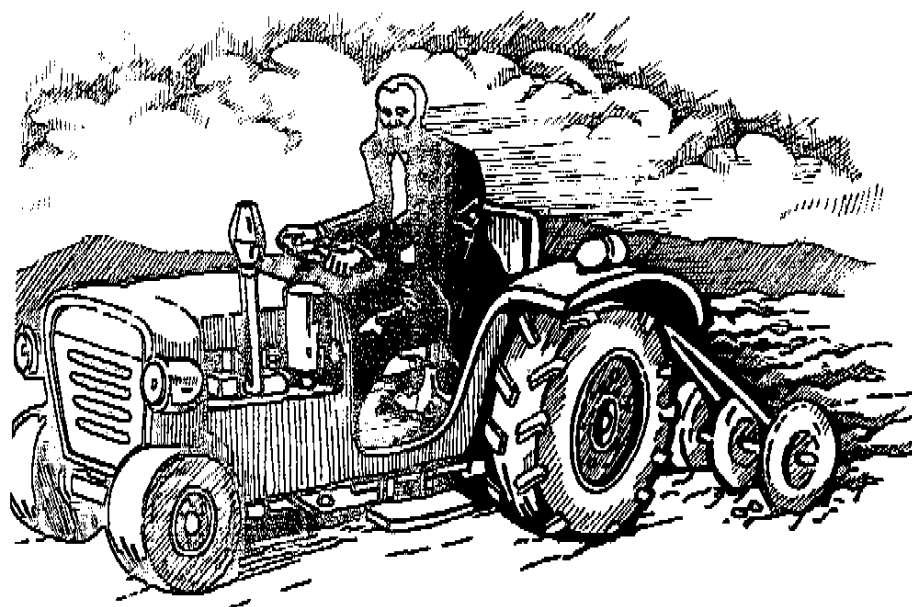
האדמו"ר החלוץ הניח את היסודות לבניית ישובים דתיים רבים, והבולט שביניהם הו "כפר חסידים" שליד חיפה. היה מבאי ביתו של הראי"ה קוק ואף ליקט מתוך אמירותיו על ארץ ישראל ופרסמם בחוברת בשם "ארץ חפץ". את רעיונותיו בנושא "תורה ועבודה" פרסם במאמר "ועשית הישר והטוב" שהפך להיות מורה דרך לתלמידיו הרבים.

בסוף ימיו התיישב בכפר פינס כאיש פשוט ללא תפקיד מיוחד, וכך כתב עליו באותם ימים אחד מבאי ביתו: "הוא ידע לפשוט קפוטה (בגד שבת חסידי), לעבוד עמנו, לשבו עמנו, ולהעלותינו מבירא עמיקתא (בור עמוק) הגשמי בו נמצאנו, לאיגרא רמא (הר גבוה) הרוחני.

הרב ישעיהו שפירא - האדמו"ר החלוץ, נפטר בטרם מלאו לו 54 שנים, בערב חג השבועות תש"ה

ממשנתו

"את הקב"ה אפשר לעבוד גם מעל גבי טרקטור".

"כאן, (בישובי הפועל המזרחי)

גרים בחיים של תורה
 חיים של עבודה חלוצית
 לתחיית ישראל –
 גם מבחינה רוחנית
 גם מבחינה לאומית
 – התמזגות שתיהן להזוייה אחת".

הפעלה

1. סמן ב"מד הזמן" המצורף לאדמו"ר החלוץ את שנות חייו וצבע בצבע תכלת.
2. סמן ב"מד הזמן" המצורף לאדמו"ר החלוץ את הזמן שעבר מתקופתו (יום פטירתו) ועד ימינו (ר"ה תשנ"ז) וצבע בצבע ורוד.
3. סמן במפת כדור הארץ הנמצאת בעמ' 66 - 67 חץ - המוליך ממקום פעילותו של האדמו"ר החלוץ ועד לארץ ישראל.
4. הסבר את המושג: "אדמו"ר", ואת המושג "חלוץ".
האם יש קשר ביניהם?

---
5. כיצד יצר רבי ישעיהו שפירא את הקשר הכמעט בלתי אפשרי?

---
6. הדבק את תמונת היישוב "כפר חסידים" במקום המיועד לכך בעמ' 75 - 78.

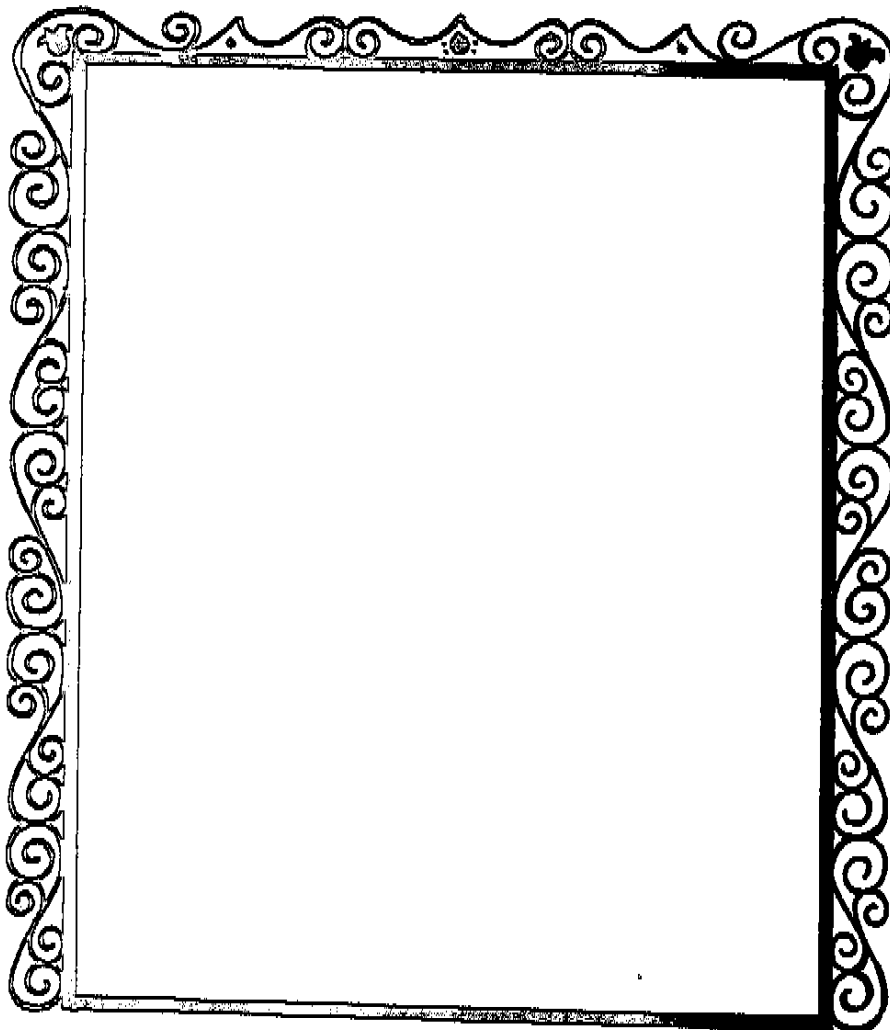
מאבות הציונות הדתית - ישיבות בני עקיבא

הרב משה צבי

נרצח

מיסד ישיבות בני עקיבא

כ"א שבט תרע"ג (1918) - י"ט כסלו תשנ"ו (1996)

	תשנ"ו
	תשל"ה
	תשט"ו
	תרצ"ה
	תרע"ה
	תרנ"ה
	תרל"ה
	תרט"ז
	תקצ"ה
	תקע"ה
	תקנ"ה

של

תולדות חייו ופועלו

נולד בכ"א שבט תרע"ג בלודז' (פולין). עד גיל בר-מצוה למד תורה מפי אביו תלמיד ה"חפץ חיים", רב בקהילות רוסיה הלבנה ובשנת תרפ"ו נסע ללמוד בישיבת מינסק שהתקיימה בסתתחת השלטון הסובייטי והמשיך לימודיו אצל הגאון ר' מרדכי פיינשטיין זצ"ל.

בכ' תמוז תר"ץ עלה ארצה מרוסיה, על-פי דרישה שקיבל משיבתו של מרן הגאון הראי"ה קו זצ"ל והיה ממקורבי הרב, ובעודו לומד בישיבה נתן ידו להדרכה רוחנית בתנועת בני עקיבא ותרם הרבה להתפתחות התנועה ודרכה החינוכית. היה העורך הראשון של "זרעים".

הוסמך להוראה ע"י מרן הגאון ר' יעקב משה חרל"פ זצ"ל.

בתחילת ת"ש יצא לכפר הרוא"ה ויסד את ישיבת בני עקיבא שפתחה פרק חדש בחינוך בארץ ישראל. מגיבעת הישיבה בכפר הרא"ה התחילה רשת ישיבות בני עקיבא ואף הוקם ביזמתו מרכז ישיבות בני עקיבא, המטפל גם בהקמת אולפנות לבנות וישיבות הסדר. לאחרונה הקים המרכז את המכללה לבנות "אורות". על כל המוסדות מרחפת רוחו של הראי"ה זצ"ל.

בקיץ תש"ח, עם יסודה של מדינת ישראל קיבל על עצמו את שיעור התלמוד ב"קול ישראל". שנמשך למעלה מ-15 שנה, וקירב הרבה לבבות לתורה.

בחודש חשון תש"ל נבחר לכנסת השביעית ופעל בה ביחוד בועדת החינוך.

בשנת תשל"ט קיבל את פרס ישראל על מפעלי חייו ותרם בכך רבות להרמת קרנו של הציבור הדתי לאומי בישראל.

מלבד תפקידו העיקרי לעומד בראש רשת ישיבות בני עקיבא הקדיש זמן רב לכתובה יוצרת ומעוררת השתאות. לא ניתן למנות במסגרת קצרה זו את ספריו ומאמריו ונציין רק מעטים מהם: ספרי "שיחות הראי"ה", "טל הראיה", "מועדי הראיה", "חיי הראיה", "בשדה הראיה" ועוד. בספרים אלו מכוונסת תורתו של רבו הנערץ הרב קוק בשפה בהירה ההופכת אותם לנחלת הכלל. כמוכ' פרסם ספרי הלכה ומאמרים שהמפורסמים שבהם הם: "זכותנו על ארץ ישראל", "בשובנו לירושלים", "כי ששת ימים עשה ה'" ועוד. הרב נריה עסק ופרסם את דבריו בנושאי תורה ומדינה ובעיות השעה, וריכז דברים אלו בספרו: "צניף מלוכה".

שירים רבים כתב הרב נריה וביניהם: על השמיטה, המנון בנ"ע ועוד. בהגיעו לגבורות, הוכרז על כתיבת ספר תורה לכבודו - "אות לגבורות", ספר התורה הוכנס להיכל הישיבה בכפר הרא"ה בטכס רב רושם.

הרב נפטר ביום יט' כסלו התשנ"ו.

ממשנתו

"יש צורך בשינוי יסודי בגישה להסטוריה היהודית, כי לומדים רק כיצד מתו היהודים, ויש למוד כיצד חיו היהודים, כיצד ידעו להתקיים, גם בתנאים הקשים הללו, כיצד גידלו וחינכו ילדים בתנאי - מצוקה, כיצד למרות הכל - כתבו ספרים ושמרו על ספרים, כיצד ארגנו חיי ציבור בתוך ההפכות, וכיצד פיתחו מקורות קיום חומרי ורוחני גם יחד".

"זכותנו על ארץ ישראל איננה נובעת מתוך מה שייצרנו כאן, זכותנו היא שזאת היא ארץ הבחירה, ארץ ההבטחה שהובטחה לנו מפי הגבורה. זאת היא נחלת אבותינו, שמעולם לא ויתרנו עליה, לא התייאשנו ממנה ולא נותקנו ממנה, שיום יום הזכרנו אותה בתפילתנו, על שזלחנונו, בשמחתנו. שכל יהודי שומר תורה ומצוות, שמתפלל שלוש פעמים ביום, ומברך שלוש פעמים ביום ברכת - המזון, מזכיר את ירושלים עשרים ואחת פעם בל יום. והזכרות אלו של עשרים ואחת פעם בכל יום נמשכו אצלנו אלפיים שנה רצופות, וזן שרירות וקיימות עד היום הזה".

בשנת פטירתו קרא בשארית כוחותיו:

קדושה אני מבקש

קדש הקדשים אני מבקש

תנו לי קדושת ארץ ישראל ... קדושת אהבת ישראל...

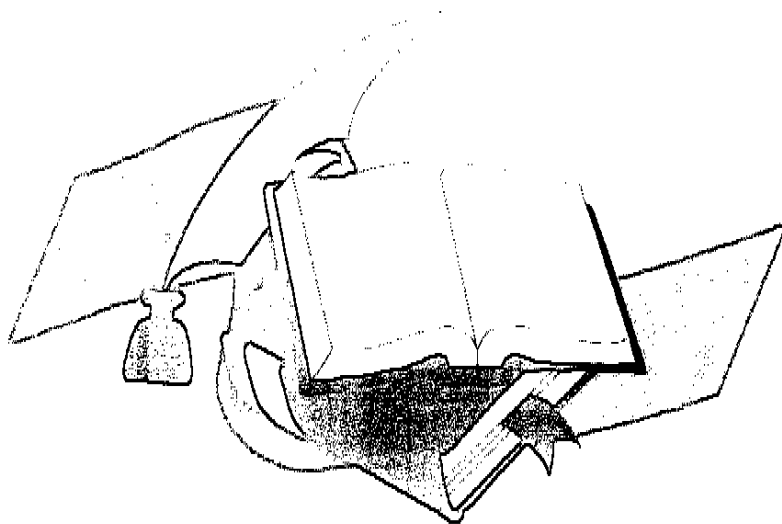
הפעלה

1. סמן ב"מד הזמן" המצורף לרב נריה את שנות חייו וצבע בצבע תכלת.
2. סמן ב"מד הזמן" המצורף לרב נריה את הזמן שעבר מתקופתו (יום פטירתו) ועד ימינו (ר"ה תשנ"ז) וצבע בצבע ורוד.
3. סמן במפת כדור הארץ הנמצאת בעמ' 66 - 67 חץ - המוליך ממקום פעילותו של הרב נריה ועד לארץ ישראל.
4. לפניך קטע תאורי על ימי הבראשית של ישיבת כפר הרא"ה אם הישיבות התיכוניות:
"היינו בגילכם, קשה היה לתאר זאת, וחששנו להראות דתיים, כיפה לא עלתה על ראשנו... במקום כיפה חבשנו כובע "ברט", שלא ירגישו שאנחנו דתיים. הרב נריה מתוך חשש כבד שבדור הבא לא תישאר עוד תורה בציבור הדתי ציוני, הקים, עם 13 תלמידים, בוגרי ביה"ס "מוריה" בתל-אביב, קצת "שרופים" על בני"ע, את ישיבת "כפר הראה".
שם בחממה מוגנת, יזרע הגרעין שינבוט ויצמיח לא רק בעלי בתים הקובעים עתים לתורה, אלא אף תלמידי חכמים של ממש. מנהיגות רוחנית ציונית דתית.
אני זוכר את השיחה הראשונה של נריה, כך קראו לו כולם, הוא ישב איתנו על הדשא שמתחת לעץ הדקל הגדול בתזית הישיבה. זה כבר היה חידוש. ראש הישיבה יושב איתנו. כשעברו לידינו תלמידי כתיב י"א פנה אליהם הרב נריה: "בואו ושבו אתנו יא ג'מעא" (ג'מעאיה - חבריה). הפניה החביבה והחברהמנית גרמה לנו תחושת שותפות ותרמה גם ללימוד וגם להווי החברתי שהתפתח בישיבה".
(מתוך דברי הספד של ד"ר אביעזר וייס על הרב נריה)
האם יש לך אח או אחות המתחנכים באחד ממוסדות בני"ע? מהם חוויותיהם המיוחדות במסגרת שהותם בישיבה, באולפנא, בלימודים או בפנימיה?

---

5. בדוק ביומן מרכז ישיבות בני"ע כמה מוסדות קשורים למרכז זה? ומהו מיקומם הגאוגרפי?
6. הדבק את תמונת היישוב "כפר הרא"ה" במקום המיועד לכך בעמ' 75 - 78.

עבודות
סיכום
ומשימות

תוכן

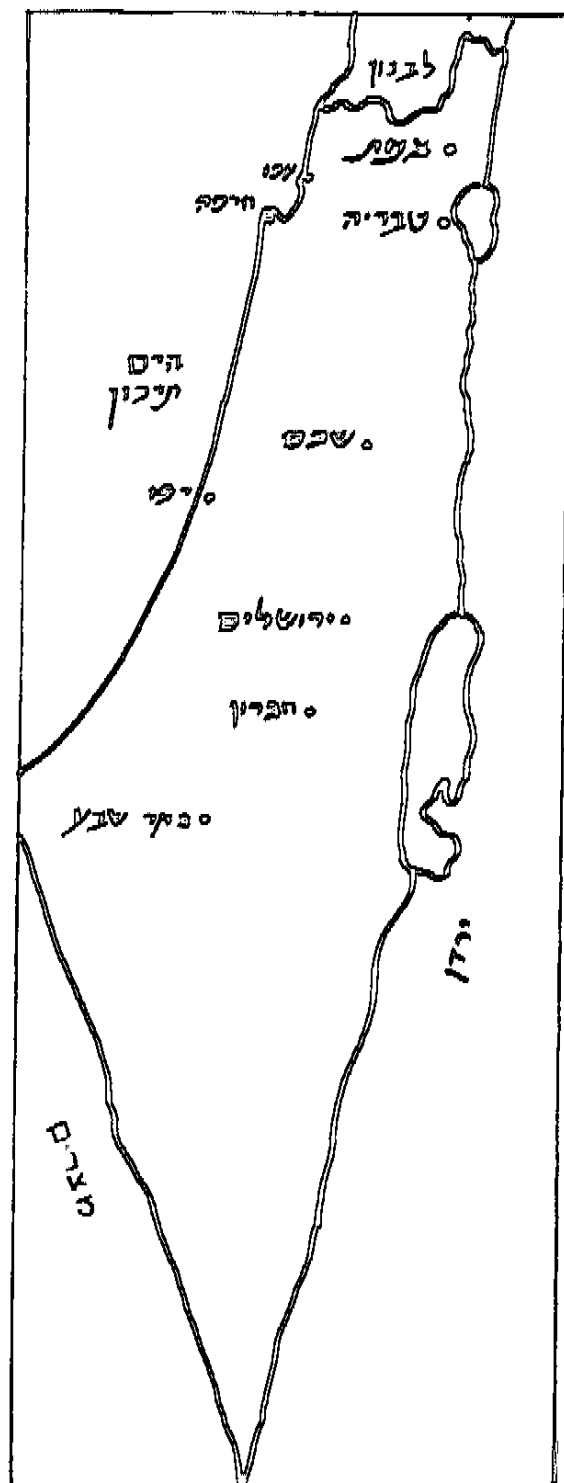
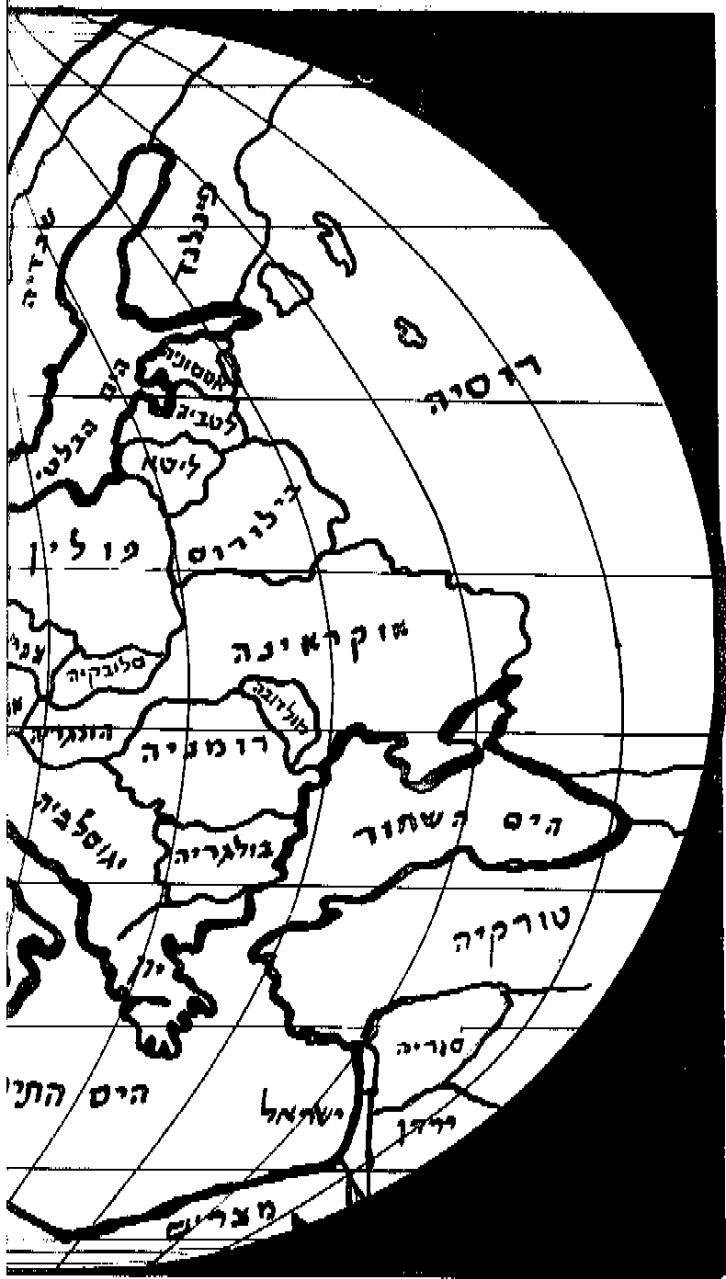
עמוד	עבודות ומשימות	
7 - 65	סימון קוי הקשר שבין מקום הולדתם ופעילותם של אבות הציונות הדתית לארץ ישראל	עבודה מס' 1
9 - 68	שמות רחובות או מוסדות הנושאים את שם אבות הציונות הדתית	עבודה מס' 2
70	אבות הציונות הדתית וספריהם	עבודה מס' 3
71	משפטי סיכום על אבות הציונות הדתית	עבודה מספר 4
72	מפת מרכז ישיבות בני עקיבא	עבודה מספר 5
73	עיתון "הצפה"	עבודה מספר 6
74	סמלים ומשמעותם	עבודה מספר 7
78 - 75	הדבקת תמונות של מקומות ומוסדות ציבור	עבודה מספר 8
79	עבודת סיכום - מכתב אישי	עבודה מספר 9
80	תשבץ אבות הציונות הדתית	עבודה מספר 10

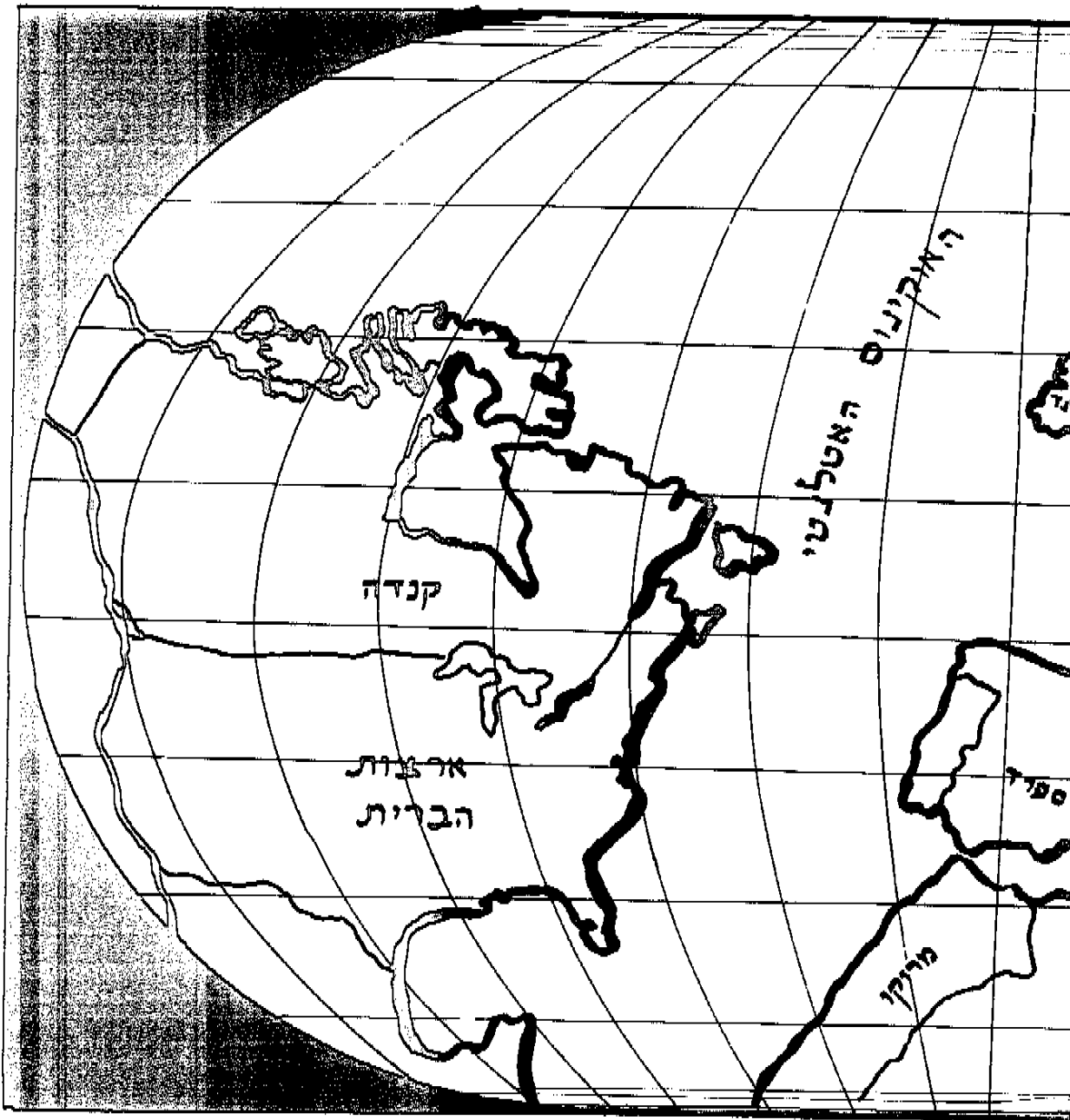
עבודה מס' 1

**סימון קוי הקשר שבין מקום הולדתם ופעילותם של
אבות הציונות הדתית לארץ ישראל.**

לתלמיד: בשני העמודים הבאים מובאת לפניך מפת כדור הארץ, עין בתולדות
חייהם של אבות הציונות הדתית וסמן קו המקשר בין מקום הולדתם ופעילותם
לארץ ישראל.

עבודה מס' 2

שמות רחובות או מוסדות הנושאים את שם אבות
הציונות הדתית.

לתמיד:

א. בדוק במפת העיר בה אתה גר, כמה מאבות הציונות הדתית הונצחו בשמות
הרחובות.

א. סמן בצבע את אותם רחובות, ואת המפה המוקטנת הדבק במקום זה:

עבודה מס' 3

"אבות הציונות הדתית" וספריהם

לתלמיד: לפניך שמות "אבות הציונות הדתית" ומולם שמות ספרים שנתחברו על ידם.
מתח קו בין המחבר לבין שם הספר אותו חיבר (שים לב! השמות והספרים אינם כתובים בסדר תואם).

א. "שביל הזהב"

ב. "בשבילי התחיה"

ג. "ארץ חפץ"

ד. "דרישת ציון"

ה. "צניף מלוכה"

ו. "מנחת יהודה"

ז. "כתבי שח"ל"

ח. "אור חדש על ציון תאיר"

1. הרב קלישר

2. הרב אלקלעי

3. הרב אלישברג

4. הרב ריינס

5. הרב בר-אילן

6. הרב שח"ל

7. האדמו"ר החלוץ

8. הרב נריה

עבודה מס' 4

מטפטי סיכום על "אבות הציונות הדתית".

מתח קו בין הרב לאמרתו.

- א. "לפעול בדרך הטבע לקיבוץ הגלויות".
- ב. "דע לך אחי, שישוב ארץ ישראל הוא כפשוטו ממש".
- ג. "שלמות אנו דורשים... שלמות בתורתנו... שלמות ברוחנו... ושלמות בארצנו".
- ד. "אל יחשוב החושב כי פתאום... ה' יתברך... ישלח משיחו מן השמים".
- ה. "את הקב"ה אפשר לעבוד גם מעל גבי טרקטור".
- ו. "זכותנו על ארץ ישראל... היא שזאת ארץ הבחירה... ארץ ההבטחה".
- ז. "האמונה בה' ובתורתו... לא תתקיים בלי האמונה בשיבת ישראל לארצו".
- ח. "כי מצות ישוב הארץ... שקולה כנגד כל התורה".
- ט. "מדינת ישראל היא יסוד כסא ה' בעולם".
- י. "ושלא ינוחו ולא ישקוטו מלהלהיב הלבבות לענין ישוב הארץ".
- יא. "תחית העם בארצו היא היסוד גם לתורה וגם לעבודה".
- יב. "הגיעה השעה ליישב את הארץ כי סרה הקללה מעליה".
1. הרב קלישר
2. הרב גוטמכר
3. הרב אלקלעי
4. הרב מוהליבר
5. הנצי"ב
6. הרב אלישברג
7. הרב ריינס
8. הרב בר אילן
9. הרב שח"ל
10. האדמו"ר החלוץ
11. הראי"ה
12. הרב נריה

עבודה מס' 5

מפת מרכז ישיבות בני עקיבא

לתלמיד: לפגיש מפת מרכז ישיבות בני-עקיבא (מתוך היומן לתלמיד).
סמן בעיגול את המוסד הקרוב ביותר למקום מגוריך.

עבודה מס' 6

עיתון "הצפה"

לתלמיד: עיתון "הצפה" הוא בטאונה של התנועה הדתית לאומית.
הדבק בעמוד שלפניך את שמו של העיתון עם פרטיו.
סמן בעיגול את שם המייסד והעורך הראשון.

עבודה מס' 7

סמלים ומשמעותם

לתלמיד:

א. היהדות מייחסת ערך משמעותי לסמלים.

הדבק בעמוד שלפניך את הסמלים הבאים:

א. סמל בית הספר בו אתה לומד.

ב. סמל העיר בה אתה גר.

ג. סמל המדינה בה אתה חי.

ב. כתוב את המשמעות של כל סמל.

עבודה מס' 8

הדבקת תמונות של מקומות או מוסדות ציבור הקשורים ל"אבות הציונות הדתית".

לתלמיד: פנה בכתב אל הנהלות מקומות היישוב או המוסדות הבאים, על מנת לקבל את התמונות הדרושות לך להדבקה בעמודים הבאים:

- א. תמונת הקיבוץ "טירת צבי". על שם הרב צבי הירש קלישר.
  - ב. תמונת הקיבוץ "שדה אליהו" על שם הרב אליהו גוטמכר.
  - ג. תמונת הישוב "אור יהודה" על שם הרב יהודה אלקלעי.
  - ד. תמונת אחוזת הקבר של הרב שמואל מוהליבר. (מזכרת בתיה).
  - ה. תמונת הקיבוץ "עין הנצי"ב" על שם הרב נפתלי צבי יהודה ברלין הנצי"ב מוולוז'ין.
  - ו. תמונת הישוב "שדה יעקב" על שם הרב יעקב ריינס.
  - ז. תמונת "אוניברסיטת בר-אילן" על שם הרב מאיר בר אילן.
  - ח. תמונת היישוב "כפר מימון" על שם הרב יהודה לייב מימון.
  - ט. תמונת "מוסד הרב קוק" או "ישיבת מרכז הרב" בירושלים על שם הרב אברהם יצחק הכהן קוק (הראי"ה).
  - י. תמונת הישוב "כפר חסידים" או "כפר פינס" שם חי האדמו"ר החלוק.
  - יא. תמונת ישיבת "כפר הרואה" אותה ייסד הרב נריה או תמונת היישוב כפר הרואה בו חי הרב נריה.
- ניתן לשלב תמונות נוספות של מוסדות הידועים לך שנקראו על שמם של "אבות הציונות הדתית".

עבודת מס' 9

עבודת סיכום - מכתב אישי

לתלמיד: כעבודת סיכום על מה שלמדת בחוברת זו נבקש ממך לכתוב חיבור קצר על הרגשתך ותחושותיך כתלמיד ציוני דתי.

האם אתה מרגיש שבך התגשמו תקוותיהם של "אבות הציונות הדתית"?

תשבץ הציונות הדתית

	13	12	11	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1
	17			16		15	15						14
				21		20		19			→ 18		
	26			25				24					23
					→ 20								27
			36	34	33		32		31	30	29		
	40		38			38						37	
				44		43		42		→ 41			
				46									45

הגדרות לתשבץ הציונות הדתית:

מאונך:

1. העיר בה כיהן הרב קלישר כרב
2. שנת החמישים.
3. לך למטה.
4. משקה של מים רותחים מעורב בתמצית.
5. ציון לשבח (בבלבול אותיות)
6. ללא תשובה (2 מילים)
7. מקום מים גדול.
8. מיסד המזרחי.
9. הקיבוץ בעמק בית שאן שנקרא על שם הרב גוטמכר.
10. תעשה אות, סימן.
11. נוחל ירושה.
12. נזמר
13. רבי נפתלי צבי יהודה ברלין.
14. ב' תנועת "ציון"
15. רע, ידד.
16. מיסד עיתון הצפה.
17. דר.
18. עץ הגדל בלבנון (סמל לגבורה) (3 אותיות)
19. מיוחד לתכלית מסוימת (ע=א)
20. 2 מילים: בשבילי. אומה.
21. קול הפרה.
22. אכסניה.
23. מקום מותו, של משה רבינו. (דברים לד') (3 אותיות)
24. לא חם.
25. טול! אחוז ביד!

מאוזן:

1. הקיבוץ הנקרא על שם הרב קלישר.
8. ספר אותו כתב הרב קלישר.
14. שמותיו הפרטיים של הרב אלקלעי.
16. סוף דבר (ראשי תיבות מהסוף להתחלה)
17. לא פה
18. בתוכו (משמאל לימין)
19. לעצמי.
20. יופי, חן.
21. התנועה אותה ייסד הרב ריינס.
23. שם משפחתו של הנצי"ב.
24. מרגיז.
25. מחבר הספר "שביל הזהב".
27. שר
28. הסב שלי (משמאל לימין)
29. עץ.
32. בתוכי.
33. הקים את "מוסד הרב קוק"
37. הרב אברהם יצחק הכהן קוק.
38. מיסד אגודת חובבי ציון.
41. כיהן כרב ראשי לישראל (משמאל לימין)
42. שם משפחתו של הרא"ה.
44. הישיבה המפורסמת ביותר בליטא.
45. כנויו של הרב ישעיהו שפירא.
46. מיסד ישיבות בני עקיבא.
37. נמצא (בעבר), התקיים
39. לא שמן
40. בני עקיבא (ראשי תיבות)

דף תשובות לחוברת: "אבות הציונות הדתית"

ב. עמ' 8 שאלה מס' 4: א. לא נכון ב. נכון ג. נכון ד. לא נכון ("דרישת ציון")

ג. עמ' 16 שאלה מס' 4 א: "עלילת הדם" שימשה עילה אצל שונאי ישראל בכל הדורות נגד היהודים כאשר האשמה היתה כי היהודים משתמשים בדם נוצרים לאפיית המצות.
ב. הרדיפות נגד היהודים השפיעו על הרב אלקלעי, בהגיעו למסקנה שהמקום הבטוח ביותר עבור היהודים הוא "ארץ ישראל".

ד. עמ' 16 שאלה מס' 5: השר משה מונטיפיורי: חי 101 שנים משנת: 1784-1885, והרבנים שחיו בתקופתו היו איתו בקשרים אמיצים ביניהם הרב אלקלעי, הרב מוהליבר, הנצי"ב, הרב אלישברג והרב ריינס.

ה. עמ' 24 שאלה מס' 4: שמות רבנים שבשם המקוצר רמוז ראשי התיבות של שמם המלא:

רש"י	רמב"ם	רמב"ן	רמח"ל	הרא"ה
רבי שלמה יצחקי	רבי משה בן מימון	רבי משה בן נחמן	רבי משה חיים לוצטו	הרב אברהם יצחק הכהן

ו. עמ' 24 שאלה מס' 5: ברכת שהחיינו מברכים על ששה ארועים: א. מועדים וימים טובים
ב. מצוות הבאות מזמן לזמן וקשורות למועדים, כשופר, כסוכה, לולב וכד'. או קשורות ברכישה וקנין כציצית, מזוזה וכד'.
ג. פרי המתחדש מזמן לזמן. ד. ראית פני חבר אהוב שלא ראהו 30 יום. ה. קנין שרוכש אדם ושמו בו. ו. על שמועה טובה שנתבשר בה. (מתוך קיצו"ע "מקור חיים" פרק מח')

ז. עמ' 28 שאלה מס' 4: המחקר מתאים לסיפור הראשון.

ח. עמ' 28 שאלה מס' 5: הכוונה לעבודה פשוטה שאיננה הולמת את מעמדו וידוע לנו כי החלוצים הראשונים עסקו בכל עבודה מזדמנת כגון: סלילת כבישים ועשו זאת בשמחה רבה מתוך נאמנות לארץ ישראל.

ט. עמ' 32 שאלה מס' 5: "כותל המזרח" - הכותל הפונה לצד מזרח ולצד ירושלים ומקום המקדש, שבו ארון הקודש ולידו יושבים זקני המתפללים ונכבדיהם.
ובהשאלה: המקום הנכבד ביותר. (א. אבן שושן). המסקנה היא שהרב ריינס ביקש לתת לתנועה שם מכובד מעבר למובן הפשוט שהוא צד מזרח שבו שוכנת ארץ ישראל.

י. עמ' 36 שאלה מס' 4: א. הרב מאיר בר-אילן הוא מייסד עיתון "הצפה". ועורכו הראשון.

ב. כיום עורך עיתון "הצפה" הוא מר משה אישון.

ג. האופי המיוחד של עיתון "הצפה" הוא ייצוג העמדה של התנועה הדתית הלאומית, בעיתון לא נופיעים באופן עקרוני רכילויות ומאמרים שאינם מתאימים לרוח היהדות.

יא עמ' 36 שאלה מס 5: תנועת "המזרחי" משלבת בתוכה הן את הצד הערכי של שמירת מצוות והן הקפדה על מילוי החובות הלאומיות כמו: צבא, התיישבות ונשיאה בעול עם הציבור.

יב עמ' 40 שאלה מס 4: החלטת האו"ם מה - 29 בנובמבר 1947:

זיון באותה תקופה היה: האם לאשר ליהודים הקמת מדינה בארץ ישראל? הרוב הצביע בעד כאשר בדרך נס הסכימו על כך גם רוסיה וגם ארצות הברית, כתוצאה מההחלטה זו, יכול היה בן גוריון בה' אייר תש"ח להכריז על הקמת המדינה ולזכות באישורם של רוב מדינות העולם.

יג עמ' 40 שאלה מס 5: עפ' התשובה לשאלה הקודמת אנו רואים כי להחלטות עצרת האו"ם ישנה חשיבות ובמידה ונאום הרב מימון יכול היה להשפיע על ההצבעה ודאי יש לראות בכך תרומה חשובה לטובת העם והמדינה.

יד. עמ' 44 שאלה מס 4: רשימת הרבנים הראשיים שכיהנו בישראל אשכנזים וספרדים.

הרב האשכנזי

הרב הספרדי

1. הרב יעקב מאיר
2. הרב מאיר חי עוזיאל
3. הרב יצחק ניסים
4. הרב עובדיה יוסף
5. הרב מרדכי אליהו
6. הרב אליהו בקשי דורון.

1. הרב אברהם יצחק הכהן קוק
2. הרב יצחק אייזיק הלוי הרצוג
3. הרב איסר יהודה אונטרמן
4. הרב שלמה גורן
5. הרב אברהם שפירא
6. הרב ישראל מאיר לאו

טו עמ' 52 שאלה מס 4:

טז עמ' 54 שאלה מס 5: המסגרות הדתיות המגשימות את משנת תורה ועבודה הם:
א. תנועות הנוער: בני עקיבא, עזרא, נוער דתי עובד ולומד, הצופים הדתיים ואריאל
ב. ישיבות ההסדר, הנח"ל הדתי, הקיבוץ הדתי, ההתיישבות והשירות הלאומי.

יז עמ' 54 שאלה מס 6: רצוי לסייע בידי התלמידים להשיג את הסמלים, להדביק אותם במקומות המתאימים ולפרש יחד איתם את משמעותם.

יח. עמ' 58 שאלה מס 4: אדמו"ר (ראשי תיבות אדוננו מורנו ורבנו) כינוי כבוד שגור בפי החסידים "רבי" שלהם. חלוצי - כנוי בתקופה שלפני קום מדינת ישראל לצעיר שעלה לארץ ישראל להגשמת שאיפתו הציונית לעבוד בה עבודת כפים ולהשתתף בבנינה.

יח. עמ' 58 שאלה מס 5: הרב ישעיהו שפירא ויתר על כסא האדמו"רות, אך בנפשו, עדין נשארה יוקדת אש החסידות ובהיותו מגשים ומתיישב שילב יחד שני נתונים אלו שכמעט בלתי אפשריים.

יט. עבודה מס 3 בעמ' 68 - אבות הציונות הדתית וספריהם:
1 - ד' 2 - ו' 3 - א' 4 - ח' 5 - ב' 6 - ז' 7 - ג' 8 - ה'.

כ. עבודה מס' 4 בעמ' 69-70: משפטי סיכום על אבות הציונות הדתית:
1 - ד' 2 - י' 3 - א' 4 - ח' 5 - יב' 6 - ב' 7 - ז' 8 - ג' 9 - יא' 10 - ה' 11 - 12 6 - 1

